

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต และบทบาทด้านการท่องเที่ยว

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต พร้อมทั้งเน้นให้เห็นถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยส่วนรวม ทั้งนี้ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ตต่อไป

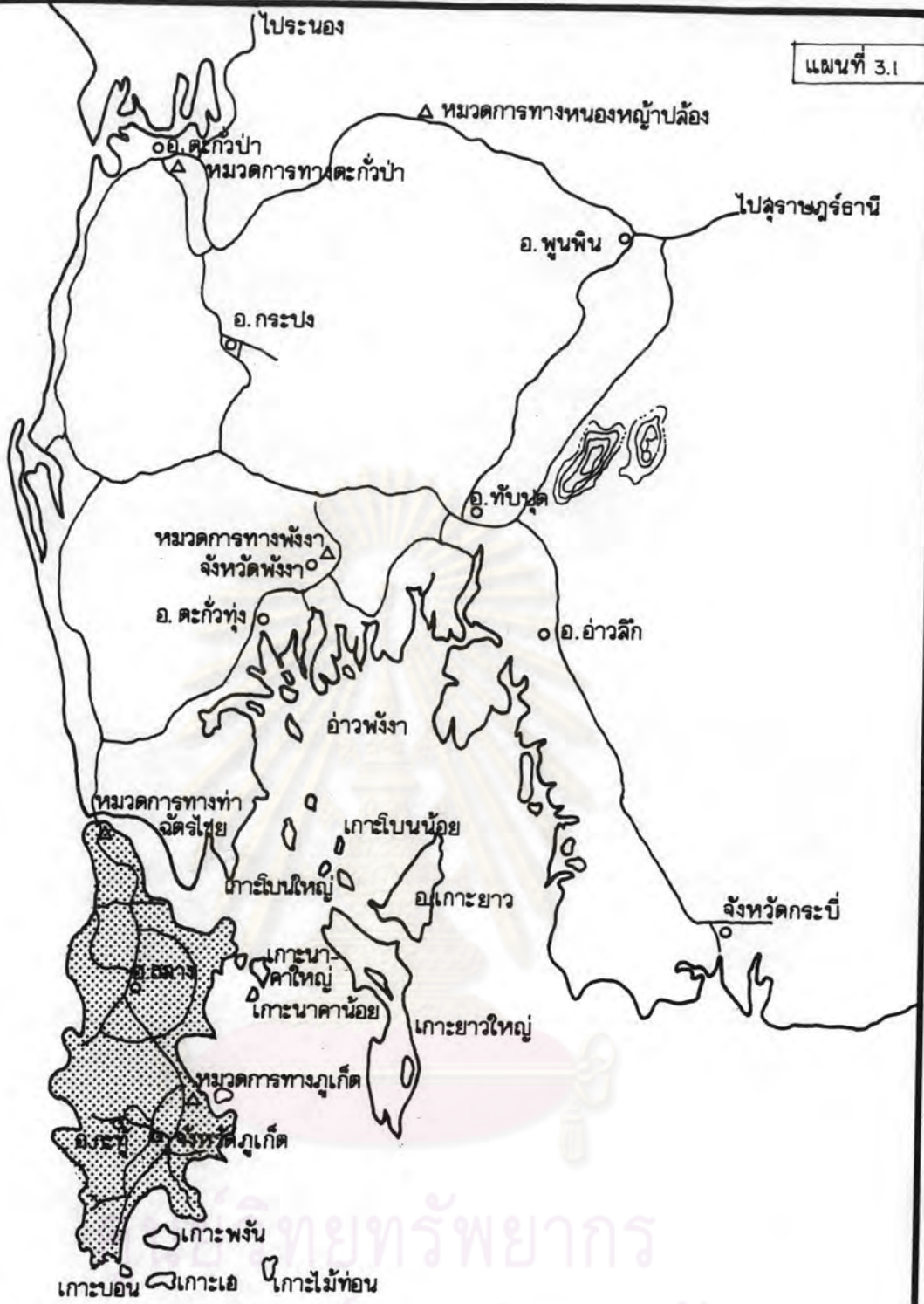
3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต (แผนที่ 3.1)

จังหวัดภูเก็ตประกอบด้วยเกาะภูเก็ตและเกาะอื่น ๆ หรือเกาะบริวารอีกประมาณ 30 เกาะ รวมเป็นพื้นที่ประมาณ 543.03 ตารางกิโลเมตร หรือ 339,393.75 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 28 ลิปดา กับ 8 องศา 13 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 98 องศา 15 ลิปดา กับ 98 องศา 28 ลิปดาตะวันออก ตัวเกาะภูเก็ตซึ่งเป็นที่ตั้งจังหวัดมีพื้นที่ประมาณ 539 ตารางกิโลเมตร หรือ 336,875 ไร่ มีความยาวในแนวเหนือ-ใต้ 48.9 กิโลเมตร และความกว้างในแนวตะวันออก-ตะวันตก 20.3 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 870 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ด้านเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดพังงา
ด้านตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพังงา
ด้านใต้	ติดต่อกับทะเลอันดามัน
ด้านตะวันตก	ติดต่อกับทะเลอันดามัน

3.2 ภูมิประเทศ (แผนที่ 3.2)

เกาะภูเก็ตมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นลูกคลื่นและภูเขาที่ต่อเนื่องจากทิวเขาตะนาวศรี และอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ เช่นเดียวกับตัวเกาะ โดยเฉพาะบริเวณตะวันตกเฉียงใต้มีเทือกเขาขนาดใหญ่สลับซับซ้อนในเขตอำเภอกะทู้และอำเภอเมืองภูเก็ต สำหรับในเขตอำเภอกะทู้คือยอดเขาไม้เท้าสลับสอง (529 เมตร) เป็นต้น ถัดลงมาจากภูเขาจะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นและที่ราบ มีพื้นที่รวมกันประมาณร้อยละ 68.95 ของพื้นที่ทั้งเกาะ

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง เขตที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่การศึกษา

สัญลักษณ์

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ที่ตั้งอำเภอ , จังหวัด
- △ หมวดยการทาง
- ▨ เขตที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่การศึกษา

0 2 4 6 8 10 20 กม.

แผนที่ 3.2

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง กลุ่มภูมิประเทศ
สัญลักษณ์

1. ราบ-เกือบราบ	4. สูงชัน-ภูเขา
2. ลอนลาด	5. เกาะอื่น ๆ
3. ลอนลาด ลอนชัน	

0 1 3 6กม.

สำหรับเกาะอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ด้านตะวันออกและด้านใต้ของเกาะภูเก็ต เช่น เกาะมะม่วง เกาะโหลน และเกาะนาคา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสภาพภูมิประเทศแล้ว สามารถแบ่งพื้นที่ได้ ดังนี้

3.2.1 บริเวณที่เป็นหาดทรายและสันทราย เป็นบริเวณที่เกิดขึ้นจากคลื่นทะเลซัดเอาทรายขึ้นไปกองสะสมด้านในของหาด ทำให้เกิดเป็นสันทรายยาวขนานไปกับชายฝั่งทะเล เช่น บริเวณหาดไม้ขาว หาดในยาง หาดป่าตอง และหาดกะตะกะรน เป็นต้น

3.2.2 บริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ได้แก่ บริเวณที่เป็นป่าชายเลน หรือป่าโกงกาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึงเสมอ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต

3.2.3 บริเวณที่ราบ ได้แก่ พื้นที่ที่ถัดลงมาจากที่ดอนเป็นพื้นที่ราบ และบางบริเวณก็เป็นที่ยุ่ม เช่นบริเวณที่ราบลุ่มบ้านป่าตอง บ้านเชิงทะเล และบ้านฉลอง เป็นต้น

3.2.4 บริเวณที่ดอน ได้แก่ พื้นที่ที่ถัดจากเทือกเขาและภูเขาลงมา มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด (Undulating : ความลาดชัน 3-8 %) ลูกคลื่นลอนชัน (Rolling : ความลาดชัน 8-16 %) และเนินเขาเตี้ย (Hilly : ความลาดชัน 16-35 %)

3.2.5 บริเวณเขาและภูเขา (Slope complex) ได้แก่ พื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 35 % ขึ้นไป

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเมื่อแบ่งพื้นที่ของเกาะภูเก็ตจากสภาพภูมิประเทศแล้ว จะแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ พื้นที่ราบถึงเกือบราบ ร้อยละ 14.45 พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดร้อยละ 40.37 พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชันร้อยละ 14.13 พื้นที่สูงชันถึงภูเขาร้อยละ 36.05 เป็นต้น

3.3 ภูมิอากาศ

จังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของภาคใต้จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตลอดทั้งปี คือช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และในช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หลังจากนั้นตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้มีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี และอุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ฤดูกาลแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนจนถึงเดือนพฤศจิกายน รวมเป็นระยะเวลา 7 - 8 เดือน โดยช่วงแรกปลายเดือนเมษายนถึงกันยายน เป็นอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และช่วงหลังเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เป็นอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ฤดูแล้ง คือช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม หรือเดือนเมษายน เป็นช่วงที่อุณหภูมิเริ่มสูงขึ้น และปริมาณน้ำฝนลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่เนื่องจากค่าเฉลี่ยอุณหภูมิไม่สูงมากนัก จึงเรียกว่าฤดูแล้ง

3.4 การปกครองและการบริหาร¹ (แผนที่ 3.3)

3.4.1 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดภูเก็ตแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 17 ตำบล 107 หมู่บ้าน คือ

- 1) **อำเภอเมืองภูเก็ต** ประกอบด้วย 8 ตำบล คือ ตำบลเกาะแก้วรัชฎา ตลาดเหนือ ตลาดใหญ่ วิจิตร ฉลอง กระรน และราไวย์ โดยแบ่งเป็น 44 หมู่บ้าน
- 2) **อำเภอถลาง** ประกอบด้วย 6 ตำบล คือ ตำบลไม้ขาว สาครู เทพษัตริย์ ป่าคลอก เขิงทะเล และศรีสุนทร โดยแบ่งเป็น 45 หมู่บ้าน
- 3) **อำเภอกะทู้** ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลกมลา กะทู้ และป่าตอง โดยแบ่งเป็น 18 หมู่บ้าน

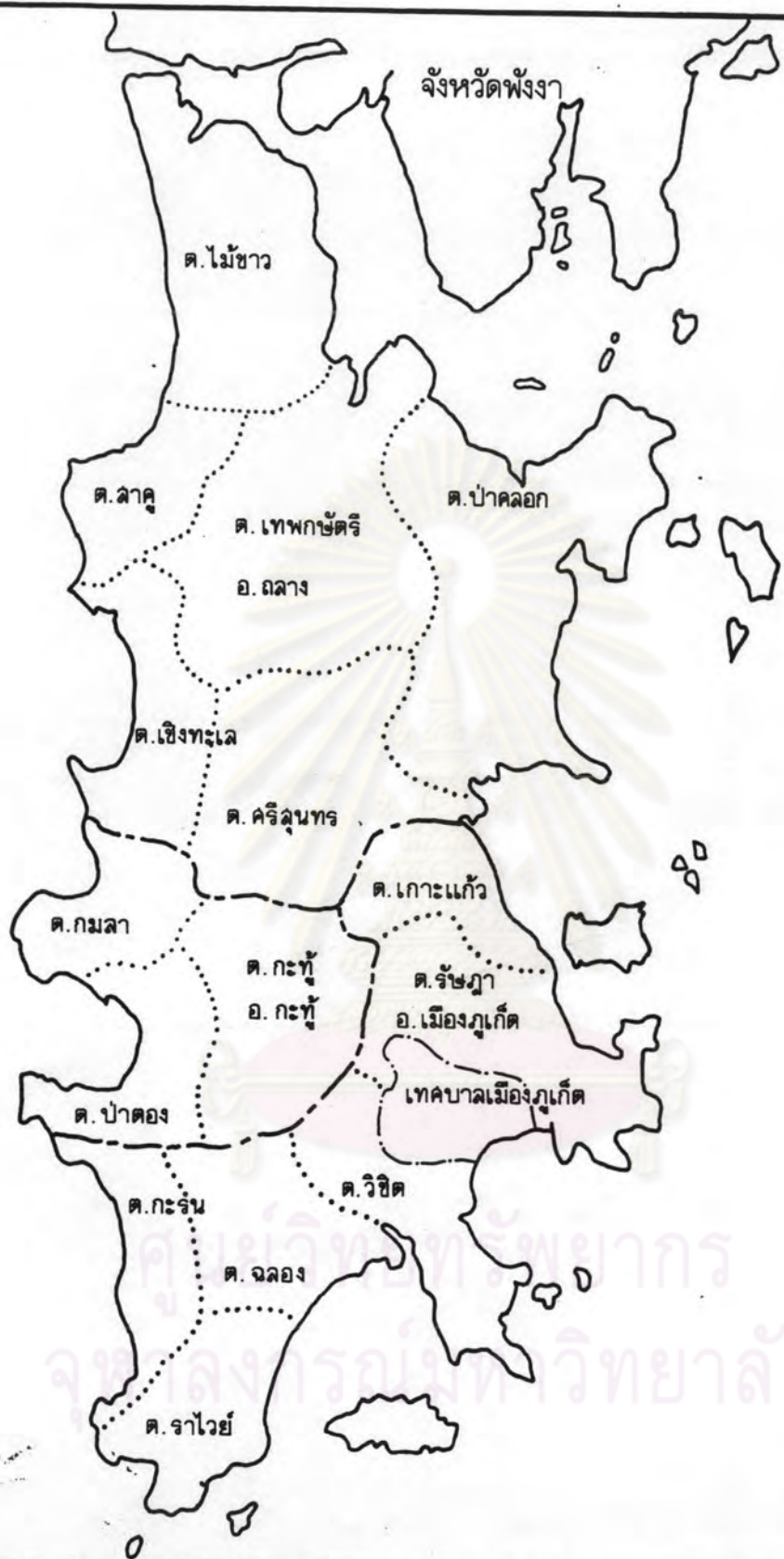
3.4.2 การบริหาร

จังหวัดภูเก็ตมีรูปแบบการบริหารราชการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) **การบริหารราชการส่วนกลาง** พบว่าส่วนราชการสังกัดส่วนกลางของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาตั้งที่ทำการอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จำนวน 66 หน่วยงาน แบ่งเป็น 45 หน่วยงาน และรัฐวิสาหกิจ 21 หน่วยงาน
- 2) **การบริหารราชการส่วนภูมิภาค** มีส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาคของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาตั้งสำนักงานในเขตจังหวัดภูเก็ต 2 ระดับ คือ

¹ สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, บรรยายสรุปข้อราชการจังหวัดภูเก็ต พฤษภาคม 2537, หน้า 6-7

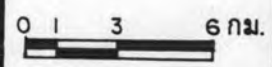
จังหวัดพังงา

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง เขตการปกครองและการบริหาร
สัญลักษณ์

- เขตตำบล
- เขตอำเภอ
- เขตจังหวัด

(1) ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการจังหวัด จำนวน 30 หน่วยงาน มีหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัด

(2) ระดับอำเภอ ประกอบด้วย ส่วนราชการ 3 อำเภอ 17 ตำบล 107 หมู่บ้าน มีหัวหน้าส่วนระดับอำเภอทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของนายอำเภอ

3) การบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ตมีการปกครองและบริหารท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต

(2) เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลเมืองภูเก็ต และเทศบาลตำบลป่าตอง

(3) สุขาภิบาลมี 4 แห่ง คือ สุขาภิบาลกะรน สุขาภิบาลกะทู้ สุขาภิบาลเทพกษัตรี และ สุขาภิบาลเชิงทะเล

(4) องค์การบริหารส่วนตำบล 13 แห่ง

3.5 การคมนาคมขนส่ง

3.5.1 ทางบก (แผนที่ 3.4) ประกอบด้วยถนนสายสำคัญ ๆ ดังนี้ คือ

1) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 402 เป็นถนนสายหลักของจังหวัดเชื่อมระหว่างจังหวัดภูเก็ตกับจังหวัดพังงา เริ่มต้นจากสะพานสารสิน (ปัจจุบันการก่อสร้างสะพานเทพกษัตรีขนานกับสะพานสารสิน) ถึงเทศบาลเมืองภูเก็ต ระยะทาง 43 กิโลเมตร ถนนสายนี้จะเป็นถนนสายหลักที่จะแยกปริมาณการจราจรไปสู่ถนนสายต่าง ๆ ภายในเกาะภูเก็ต

2) ทางหลวงจังหวัดที่เป็นสายรอง เพื่อเชื่อมต่อระหว่างชุมชนเมืองภูเก็ตกับชุมชนอื่น ๆ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020 (ภูเก็ต-ศาลาเก็ตโฮ) 4021 (ภูเก็ต-นาบอน) 4022 (ตีนเขา-ระแงง) 4023 (ภูเก็ต-อ่าวขาม) และ 4024 (ห้าแยกฉลอง-ราไวย์) นอกจากนั้นยังมีสถานที่เชื่อมระหว่างชุมชนในพื้นที่รอบนอก เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4025 (ท่าเรือ-หาดสุรินทร์) 4026 (สนามบิน-ไม้ขาว) 4027 (ท่าเรือ-ป่าคลอก-เมืองใหม่) 4028 (ฉลอง-กะรน) 4029 (กะทู้-ป่าตอง) 4030 (เทพกษัตรี-บ้านดอน-เชิงทะเล) และ 4031 (เทพกษัตรี-สาคุ-ในยาง)

ตารางที่ 3.1 แสดงเส้นทางหลวงแผ่นดินในเขตจังหวัดภูเก็ต และระยะทาง

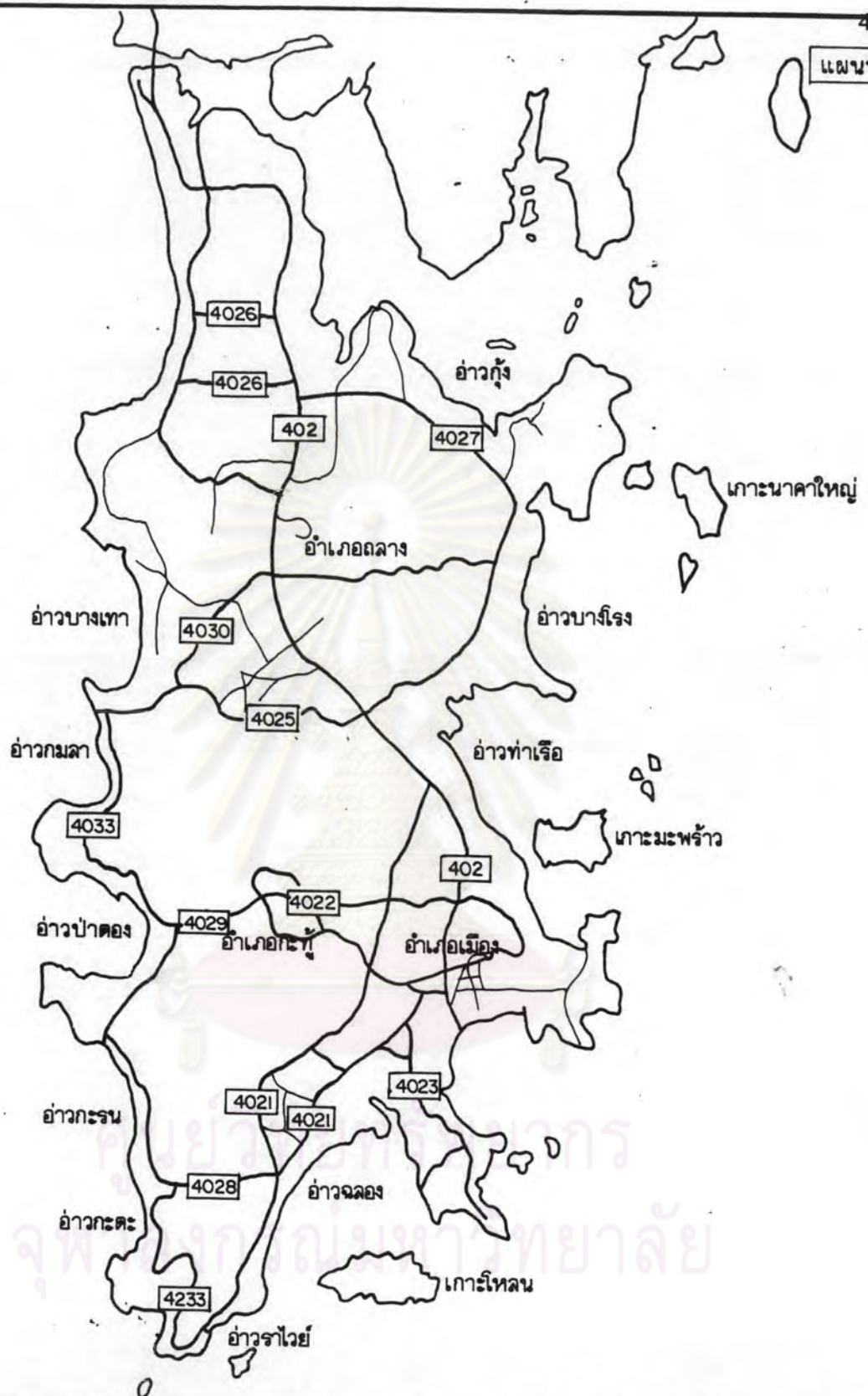
เส้นทางหลวงแผ่นดิน	เส้นทางติดต่อ	ระยะทาง (กม.)
หมายเลข 402	จากจังหวัดพังงาผ่านสะพานสารสิน - ภูเก็ต-สะพานสารสิน (ถ.เทพกษัตรีย์) - ทางเลี้ยวเมือง (ถ.เฉลิมพระเกียรติ)	42.543 9.132

ที่มา : กรมทางหลวง แขวงการทางภูเก็ต

ตารางที่ 3.2 เส้นทางหลวงจังหวัดและระยะทาง

หมายเลขจังหวัด	เส้นทางติดต่อ	ระยะทาง (กม.)
4020	ภูเก็ต-ศาลาเก็ตโฮ่ (ถ.วิจิตรสงคราม)	11.308
4021	ภูเก็ต-สามแยกนาบอน (ถ.เจ้าฟ้า)	13.596
4022	ดินเขา-ระแงง	4.051
4023	ภูเก็ต-อ่าวมะขาม (ถ.ศักดิ์เดช)	5.890
4024	ห้าแยกฉลอง-ราไวย์ (ถ.วิเศษ)	5.461
4025	ท่าเรือ-หาดสุรินทร์	12.104
4026	ทางแยกสนามบิน-ไม้ขาว	2.871
4027	สี่แยกท่าเรือ-เมืองใหม่	19.538
4028	ฉลอง-กะรน (ถ.ปฎัก)	8.608
4029	กะทู้-ป่าตอง (ถ.พระบารมี)	5.600
4030	เทพกระษัตรี-เชิงทะเล (ถ.ศรีสุนทร)	5.886
4031	เทพกระษัตรี-ในยาง	10.222
4129	แยกสาย 4023-ศูนย์วิจัยทางทะเล	3.170
4233	หาดสุรินทร์-หาดราไวย์	29.555

ที่มา : กรมทางหลวง แขวงการทางภูเก็ต

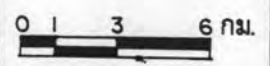

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาค่าล่ำจิ้นในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง เส้นทางคมนาคมทางบก

สัญลักษณ์

—□— ทางหลวง

ตารางที่ 3.3 แสดงเวลาเรือออก ระยะเวลาเดินเรือ และอัตราค่าบริการ

ชื่อท่าเทียบเรือ ต้นทาง-ปลายทาง	เวลาเรือออก (นาฬิกา)		ระยะเวลา เดินทางเที่ยว (ชม.)	อัตราค่าโดยสาร (บาท)	
	ทำต้นทาง	ทำปลายทาง		ต่อคน	หมายเหตุ
ท่าเรือ ก.ส.ช.-เกาะพีพี -บริษัท โลฮาทัวร์	8.30	16.00	1.30-2.00	730	ไป-กลับ อาหารพร้อม
ท่าเรืออุตสาหกรรมห้องเย็น -เกาะพีพี -หจก. อังดามั่นคงวินทัวร์	8.30	15.00	1.15 (เรือด่วน)	550	เรือธรรมดา
ท่าเรือเพียรสิน-เกาะพีพี -บ.ส่งเสริมการท่องเที่ยว	13.00	16.30	1.30	750	เรือด่วน
ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต-เกาะพีพี -บ.พีพีไฮ โดรรภาพ จำกัด	8.30	15.00	1.30	500	ไป-กลับ
-บ.ซิลเวอร์ควีน จำกัด	8.30	15.00	1.30	800	-
-PHURINRA CO. LTD	8.45	15.00	1.15	700	-
-บ.ไทยชาร์โก จำกัด	8.30	15.00	1.00	850	เรือธรรมดา
				950	เรือที่เป็นห้องแอร์
				1,000	เรือพิเศษ (VIP)
				800	ทำน้ำเที่ยรวมอาหารไปเกาะพีพี
				7,000	อยู่ในเรือ 2 คืน 3 วัน ไปตะรุเตา ระนอง
				9,000	3 คืน 4 วัน ไปตะรุเตา ระนอง สิมิลัน สุรินทร์

ที่มา : รายงานการสำรวจข้อมูลปริมาณเรือท่องเที่ยวโดยสาร จังหวัดชายฝั่งทะเล 2534
ฝ่ายสถิติข้อมูล กองวิชาการ กรมเจ้าท่า มีนาคม 2536

3.5.2 ทางน้ำ (แผนที่ 3.5) ประกอบด้วยท่าเรือหลายประเภท คือ

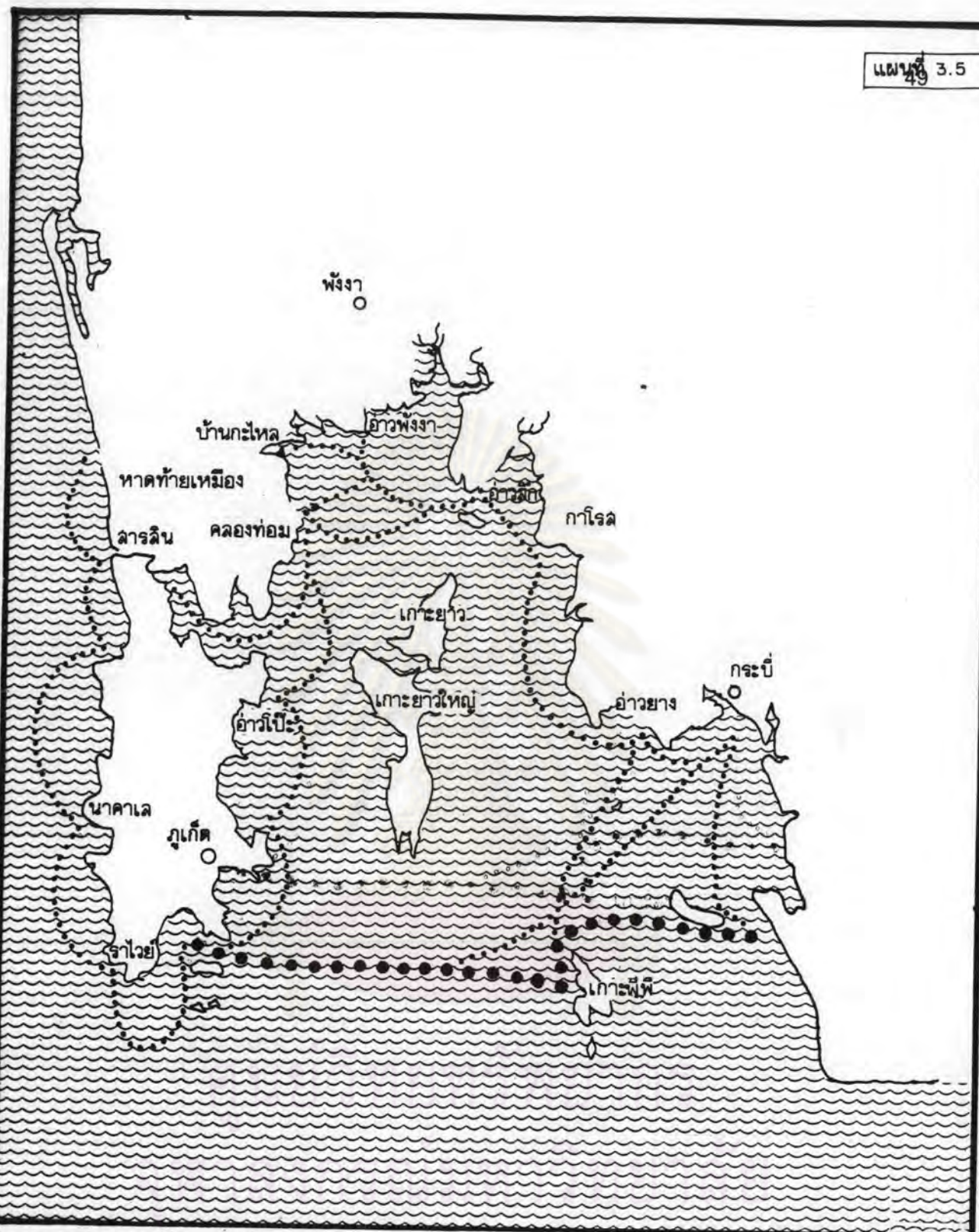
- 1) ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต
- 2) ท่าเทียบเรือขนาดเล็กส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นท่าเทียบเรือของโรงแรม ศูนย์ชีววิทยาทางทะเล บริษัทเชลล์ และของบริษัทไทยซาโก้ จำกัด เป็นต้น
- 3) ท่าเทียบเรือท่องเที่ยวตั้งอยู่บริเวณอ่าวฉลอง และบริเวณเกาะสิเหร่
- 4) แพลตฟอร์มจอดตั้งอยู่บริเวณเกาะสิเหร่ ตำบลวิชิต
- 5) ท่าเทียบเรือน้ำมัน ได้แก่ ท่าเทียบเรือของบริษัทเชลล์แห่งประเทศไทยจำกัด และของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

สำหรับเส้นทางคมนาคมทางน้ำปัจจุบันของเกาะภูเก็ตนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรือ นำเที่ยวไปเกาะพีพีจากท่าเรือต่าง ๆ เช่น จากท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต ท่าเรืออ่าวฉลอง และบริเวณเกาะสิเหร่ เป็นต้น

ส่วนการขนส่งสินค้าโดยใช้เรือนั้นเป็นที่นิยมมาในอดีต โดยมีเรือสินค้าชายฝั่งติดต่อระหว่าง ภูเก็ต ระนอง กระบี่ ตรัง และพังงา มีทั้งเรือสินค้าต่างประเทศเข้ามารับ-ส่งสินค้า เข้า-ออก ซึ่งแยกออกเป็น

สินค้าเข้า ได้แก่ ปลาและกุ้งทะเลแช่เย็น อุปกรณ์ดำน้ำ และอุปกรณ์ในการทำเหมืองแร่
สินค้าออก ได้แก่ แร่ดีบุก บางแห่ง ยางแผ่น แร่ตะกั่ว เป็นต้น

ต่อมานับแต่ปี 2523 เป็นต้นมา ราคาแร่ในตลาดโลกตกต่ำ ประกอบกับ บทบาทของเกาะภูเก็ตได้เปลี่ยนแปลงจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่มาเป็นการท่องเที่ยว การคมนาคมทางน้ำจึงเปลี่ยนมาเป็นกิจกรรมทางหลวง เช่น เรือนำเที่ยว ดำน้ำ ตกปลา การพักผ่อนตามเกาะต่าง ๆ เป็นต้น

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง เส้นทางคมนาคมทางน้ำ
 สัญลักษณ์
 เส้นทางคมนาคมทางเรือ

0 2468 10 20 กม.

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนเที่ยวต่อวันและจำนวนคนต่อเที่ยว

ชื่อท่าเทียบเรือ ต้นทาง-ปลายทาง ชื่อเจ้าของกิจการ	จำนวนเรือ ที่ใช้ บริการ (ลำ)	ฤดูมรสุม				ฤดูอื่น ๆ			
		วันธรรมดา		วันหยุดราชการ		วันธรรมดา		วันหยุดราชการ	
		เที่ยว/วัน	คน/เที่ยว	เที่ยว/วัน	คน/เที่ยว	เที่ยว/วัน	คน/เที่ยว	เที่ยว/วัน	คน/เที่ยว
ท่าเรือ ก.ส.ช.-เกาะพีพี	8	1	77	1	1	77	1	77	
ท่าเรืออุตสาหกรรม									
ห้องเย็น-เกาะพีพี	2	1	100	1	-	-	-	-	
ท่าเรือเพียรสิน-เกาะพีพี	4	1	250	1	1	250	1	250	
ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต-เกาะพีพี	3	1	90	1	1	100	1	150	
พีพี	2	1	100	1	1	10	1	100	
-บ.พีพีไฮโดรกราฟ จำกัด	1	1	100	1	1	100	1	150	
-บ.ซิลเวอร์ควีน จำกัด	3	1	100	1	1	100	1	100	
-PHURINRA CO.LTD									
-บ.ไทยชาโรโก จำกัด									

ที่มา : รายงานการสำรวจข้อมูลปริมาณเรือท่องเที่ยวโดยสาร จังหวัดชายฝั่งทะเล 2534
ฝ่ายสถิติข้อมูล กองวิชาการ กรมเจ้าท่า มีนาคม 2536

3.5.3 ทางอากาศ (แผนที่ 3.6) จังหวัดภูเก็ตถือเป็นจังหวัดที่มีความสะดวกในการใช้บริการ การขนส่งทางอากาศเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ตในเขตตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง และมีจำนวนเที่ยวบินมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ตัวท่าอากาศยานตั้งอยู่ห่างจากชุมชนเมืองประมาณ 40 กิโลเมตร

ปัจจุบันมีสายการบินทั้งจากในและต่างประเทศบินประจำแบบกำหนด (Scheduled Fliskt) ได้แก่

1) สายการบินภายในประเทศ

(1) สายการบินไทย

หาดใหญ่	ภูเก็ต	กรุงเทพฯ
กรุงเทพฯ	ภูเก็ต	กรุงเทพฯ
ตรัง	ภูเก็ต	สุราษฎร์ธานี
สุราษฎร์ธานี	ภูเก็ต	หาดใหญ่
เชียงใหม่	ภูเก็ต	เชียงใหม่

(2) สายการบินกรุงเทพฯ

สมุย	ภูเก็ต	สมุย
อุตะเภ	ภูเก็ต	อุตะเภ

2) สายการบินระหว่างประเทศ(1) สายการบินไทย

กรุงเทพฯ	ภูเก็ต	เพิร์ธ
สิงคโปร์	ภูเก็ต	กรุงเทพฯ
กรุงเทพฯ	ภูเก็ต	กัวลาลัมเปอร์
กรุงเทพฯ	ภูเก็ต	ป็นัง
ไทเป	ภูเก็ต	กรุงเทพฯ

(2) สายการบินซิลค์แอร์

สิงคโปร์	ภูเก็ต	สิงคโปร์
----------	--------	----------

(3) สายการบินดราคอน

ฮ่องกง	ภูเก็ต	ฮ่องกง
--------	--------	--------

(4) สายการบินมาเลเซีย

ลังกาวิ	ภูเก็ต	ลังกาวิ
กัวลาลัมเปอร์	ภูเก็ต	กัวลาลัมเปอร์

(5) สายการบินเลาด้า

เวียนนา	ภูเก็ต	เวียนนา
---------	--------	---------

(6) สายการบินไชนา

ไทเป	กรุงเทพฯ	ภูเก็ต	ไทเป
------	----------	--------	------

(7) สายการบิน แอร์ ที ยู

DUS/ MUC/ BKK/ HKT/ AUH/ DUS

DUS/ MUC/ AUH/ HKT/

นอกจากนั้นยังมีสายการบินที่ทำการบินแบบไม่ประจำ (NON-SCHEDULED FLIGHT)
เช่น EVA AIR, CONDOR MARTIN AIR และ BAL AIR เป็นต้น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าระบบการคมนาคมของเกาะภูเก็ตค่อนข้างจะสมบูรณ์ โดยเฉพาะการคมนาคมทางอากาศนั้น จะเห็นได้ว่ามีเที่ยวบินโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 50 เที่ยวบิน โดยเฉพาะภายในประเทศนั้นมีเที่ยวบินไป-กลับกรุงเทพมหานครประมาณ 26 เที่ยวบินต่อวัน

ตารางที่ 3.5 แสดงจำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศและภายในประเทศ สนามบินภูเก็ต พ.ศ. 2532-2535

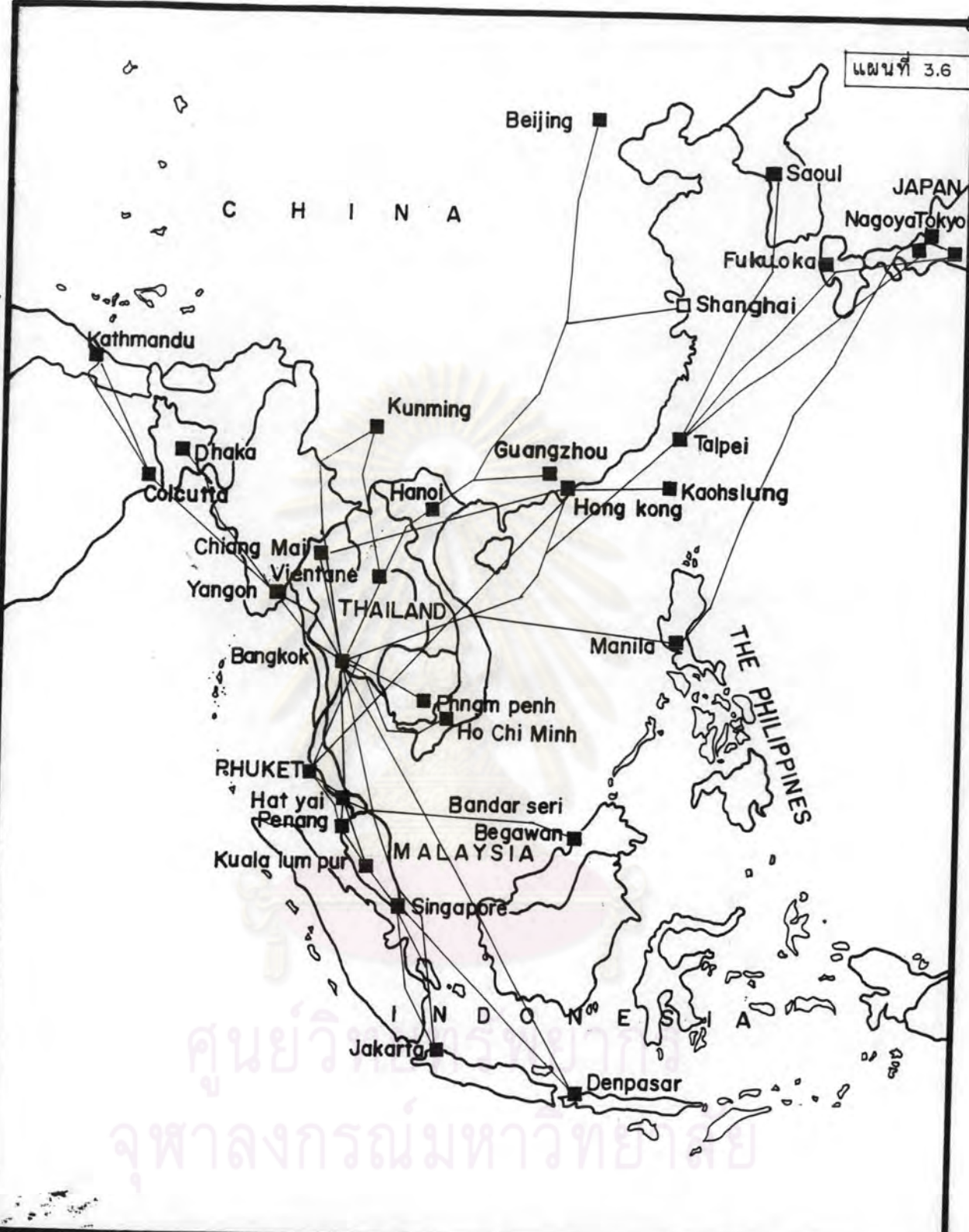
ปี	จำนวนเที่ยวบิน	จำนวนผู้โดยสารรวมระหว่างประเทศและภายในประเทศ (คน)				เพิ่มขึ้น (+), ลดลง (-) จากปีที่แล้ว (%)	
		ออก	เข้า	ผ่าน	รวม	เที่ยวบิน	ผู้โดยสาร
2532	11,480	685,654	674,804	60,259	1,420,717	-	-
2533	14,740	857,485	847,144	85,131	1,789,760	+28.40	+25.98
2534	16,969	883,535	873,522	87,568	1,844,625	+15.12	+3.07
2535	18,819	964,318	948,459	96,101	2,008,878	+10.90	+8.90

ที่มา : ท่าอากาศยาน จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบสถิติจำนวนเที่ยวบิน และผู้โดยสาร ระหว่าง ปี 2535-2536

เดือน	จำนวนเที่ยวบิน		เพิ่ม (+)/ ลด (-) (%)	จำนวนผู้โดยสาร (คน)		เพิ่ม (+)/ ลด (-) (%)
	2535	2536		2535	2536	
ตุลาคม	1438	1592	+10.71	145427	154957	+6.55
พฤศจิกายน	1523	1641	+7.75	163928	174780	+6.62
ธันวาคม	1536	1750	+10.34	182524	197411	+8.16
มกราคม	1664	1904	+14.42	194655	235705	+21.09
กุมภาพันธ์	1609	1666	+3.54	220554	203141	-7.90
มีนาคม	1658	1782	+7.48	180641	204331	+13.11
เมษายน	1587	1608	+1.32	187185	206869	+10.52
พฤษภาคม มิถุนายน	1444	1595	+10.46	120851	154630	+27.95
กรกฎาคม	1324	1490	+12.54	107665	150734	+40.00
สิงหาคม	1559	1545	-0.90	147384	195611	+32.72
กันยายน	1568	1645	+4.97	185729	243109	+30.89
	1448	1513	+4.49	133317	160336	+20.27
รวม	18408	19732	+7.19	1969860	2281614	+15.83
เฉลี่ย/เดือน	1591	1718	+7.93	181288	195054	+7.59

ที่มา : ท่าอากาศยาน จังหวัดภูเก็ต

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง เส้นทางคมนาคมทางอากาศ

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศสนามบินภูเก็ต พ.ศ. 2532-2535

ปี	จำนวน เที่ยวบิน	จำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศ (คน)				เพิ่มขึ้น (+), ลดลง (-) จากปีที่แล้ว (%)	
		ออก	เข้า	ผ่าน	รวม	เที่ยวบิน	ผู้โดยสาร
2532	3,626	145,009	144,592	41,576	331,177	-	-
2533	4,072	225,060	210,834	60,691	528,585	+12.30	+59.61
2534	5,053	310,513	313,425	70,731	694,669	+24.09	+31.42
2535	5,180	400,582	344,038	76,024	820,644	+02.51	+18.13

ที่มา : ท่าอากาศยาน จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนผู้โดยสารภายในประเทศสนามบินภูเก็ต พ.ศ. 2532 - 2535

ปี	จำนวน เที่ยวบิน	จำนวนผู้โดยสารรวม ระหว่างประเทศและภายในประเทศ (คน)				เพิ่มขึ้น (+), ลดลง (-) จากปีที่แล้ว (%)	
		ออก	เข้า	ผ่าน	รวม	เที่ยวบิน	ผู้โดยสาร
2532	7,854	540,645	530,212	18,683	1,089,540	-	-
2533	10,668	602,425	636,310	22,080	1,261,175	+38.83	+15.75
2534	11,916	573,022	560,187	16,837	1,149,956	+11.70	-8.81
2535	13,639	563,736	604,421	20,077	1,188,234	+14.46	+3.33

ที่มา : ท่าอากาศยาน จังหวัดภูเก็ต

3.6 สภาพชุมชนและการใช้ที่ดิน (แผนที่ 3.7)

เกาะภูเก็ตมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกระจายออกไปตามเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 402 ซึ่งเป็นถนนสายหลักในแนวเหนือ-ใต้ ซึ่งได้แก่ชุมชนบริเวณที่ตั้งของอำเภอถลางหรือสุขาภิบาลเทพกษัตรี และชุมชนของเทศบาลเมืองภูเก็ต ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต ซึ่งถือเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด

อย่างไรก็ตามเนื่องจากเกาะภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยการทำเหมืองแร่ ดีบุก จนกระทั่งได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงทำให้มีชุมชนเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการพัฒนาจากชุมชนเดิมและที่เป็นชุมชนใหม่ที่มิบทบาทในด้านการท่องเที่ยว ดังเช่นชุมชนกะทู้ ชุมชนป่าตอง ชุมชนกะรน ชุมชนเชิงทะเล-กมลา ชุมชนฉลอง และชุมชนราไวย์ เป็นต้น

ชุมชนเหล่านี้ต่างทำหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งอาจกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชนต่าง ๆ บนเกาะภูเก็ตได้ ดังนี้

3.6.1 **ชุมชนเมืองภูเก็ต** ได้แก่เทศบาลเมืองภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 12 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรเมื่อปี 2536 มีประมาณ 60,000 คน มีความหนาแน่นรวม 7 คนต่อไร่ พื้นที่แห่งนี้เป็นศูนย์กลางหลักของจังหวัดเพราะเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการการปกครอง สถาบันการเงิน บริการสาธารณะ ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นที่ตั้งของโรงแรมขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ถึง 51 แห่ง มีจำนวนห้องพักรวมกัน 3,468 ห้อง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21 ของจำนวน โรงแรมและร้อยละ 23 ของจำนวนห้องพักทั้งจังหวัด มีสถานประกอบการค้าบริการ 2,498 แห่ง และอุตสาหกรรม 270 แห่ง ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัด ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางหลักในการให้บริการแก่พื้นที่รอบนอก

3.6.2 **ชุมชนป่าตอง** ได้แก่ พื้นที่ของเทศบาลตำบลป่าตอง มีพื้นที่ประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร ชุมชนแห่งนี้ถือเป็นชุมชนเกิดใหม่ มีประชากรเมื่อปี 2536 ประมาณ 15,000 คน มีความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 2 คนต่อไร่ เทศบาลป่าตองอยู่ห่างจากชุมชนเมืองภูเก็ตประมาณ 15 กิโลเมตร ถือเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีชื่อเสียง คือหาดป่าตอง จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมขนาดใหญ่ ภัตตาคาร ร้านค้าของที่ระลึก สถาบันการเงิน และบริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ค่อนข้างจะครบถ้วน จึงมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่จากเดิมที่เป็นชุมชนเกษตรไปสู่การประกอบอาชีพด้านธุรกิจการค้าและบริการมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนร้านค้าและบริการซึ่งมีอยู่ประมาณ 600 แห่ง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าขนาดเล็กให้บริการเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองป่าตอง

3.6.3 **ชุมชนกะรน** ได้แก่พื้นที่ของสุขาภิบาลกะรนตั้งอยู่ด้านใต้ของเทศบาลตำบลป่าตอง โดยมีป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขานาคเกิดกั้นอยู่ มีพื้นที่ 7.28 ตารางกิโลเมตร มีประชากรเมื่อ ปี 2536 ประมาณ 4,500 คน คิดเป็นความหนาแน่น 1 คนต่อไร่ ชุมชนกะรนเป็นชุมชนที่มีความสวยงามตามธรรมชาติของหาดกะรน โดยมีสันทรายเป็นตัวกั้นระหว่างหาดทรายกับชุมชนโดยตลอด ชุมชนกะรนจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสงบ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวจึงเน้นไปในลักษณะการรักษาสภาพธรรมชาติ ลักษณะของการค้าบริการจึงเป็นกิจกรรมที่บริการเฉพาะในชุมชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลักดังจะ

เห็นได้จากจำนวนร้านค้าซึ่งมีอยู่เพียง 347 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าอาหารและเครื่องดื่มเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในขณะที่ชุมชนเดิมก็ค่อย ๆ เปลี่ยนบทบาทจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นการค้าและบริการเช่นเดียวกับในเขตของเทศบาลตำบลป่าตอง

3.6.4 ชุมชนฉลอง ชุมชนฉลองเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเทศบาลเมืองภูเก็ตบริเวณห้าแยก-อ่าวฉลอง ปัจจุบันชุมชนแห่งนี้ทำหน้าที่เป็นท่าเรือที่เป็นศูนย์กลางในการท่องเที่ยวทางทะเลด้านตะวันออกของจังหวัดภูเก็ต เพราะมีท่าเทียบเรือที่บริเวณอ่าวฉลองที่มีความคับคั่งในตอนเช้า-เย็น ทั้งนี้ เนื่องจากท่าเรือแห่งนี้มีการใช้ร่วมกันของเรือทุกประเภท เช่นเรือประมงขนาดเล็ก เรือนำเที่ยว เรือสำราญ (YATCH) เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันพื้นที่บางส่วนของชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงลูกกุ้งในบริเวณริมทะเล รวมทั้งมีการทำสวนยางพาราและเป็นแหล่งปลูกผักบุงที่ใหญ่ที่สุดในเขตจังหวัดภูเก็ต

3.6.5 ชุมชนราไวย์ เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่ตอนใต้สุดของเกาะภูเก็ต ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางขนาดเล็กในการจำหน่ายของที่ระลึกที่ทำจากเปลือกหอยให้แก่นักท่องเที่ยว ในพื้นที่ของชุมชนแห่งนี้เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงคือแหลมพรหมเทพและหาดในหาน ซึ่งเป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเรื่องการจำหน่ายของที่ระลึกแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมผสมอยู่บ้าง ซึ่งพืชส่วนใหญ่ได้แก่ยางพารา และมะพร้าว เป็นต้น

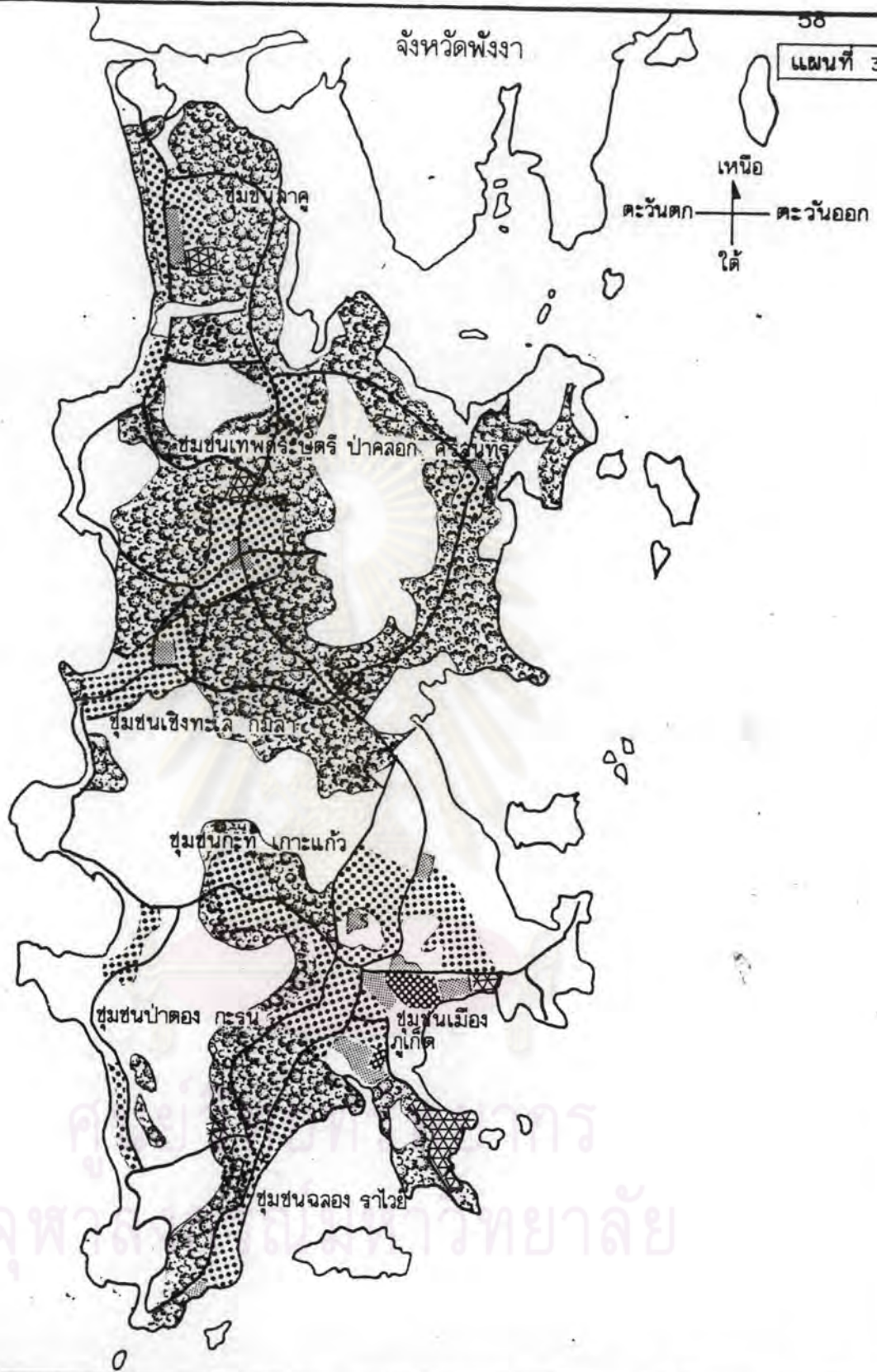
3.6.6 ชุมชนวิชิตและท่าเรือน้ำลึก ชุมชนแห่งนี้เป็นบริเวณที่ต่อเนื่องออกจากเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ชุมชนแห่งนี้จะเป็นย่านที่ตั้งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของเกาะภูเก็ต เพราะสามารถติดต่อกับชุมชนเมืองภูเก็ตได้โดยสะดวก โดยทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4023 ดังจะเห็นได้จากมีโครงการบ้านจัดสรรเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่วนพื้นที่ตอนใต้สุดของชุมชนนี้เป็นที่ตั้งของกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือน้ำลึกคือคลังน้ำมันของบริษัทเชลล์แห่งประเทศไทย และ บริษัท เอสโซ่แอสตันดาร์ดแห่งประเทศไทยจำกัด รวมทั้งคลังน้ำมันของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และโรงงานกลั่นแร่ของบริษัทไทยซาร์โก้ จำกัด เป็นต้น บทบาทของชุมชนบริเวณนี้จึงมีลักษณะของการเป็นแหล่งพักอาศัยที่สำคัญในอนาคตของเกาะภูเก็ต ในขณะที่บทบาทด้านท่าเรือน้ำลึกซึ่งเป็นเรื่องของอุตสาหกรรมนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

3.6.7 ชุมชนไม้ขาวและสาคร ได้แก่พื้นที่ตอนเหนือของเกาะภูเก็ต ปัจจุบันยังมีสภาพเป็นส่วนมะพร้าวและยางพาราเป็นส่วนใหญ่ เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต และอุทยานแห่งชาติสวนสิรินาถ มีหาดทรายที่สวยงามทางฝั่งตะวันตก คือหาดโนยาง และหาดไม้ขาว ชุมชนแห่งนี้ปัจจุบันเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ค่อนข้างน้อย มีโรงแรมและสนามกอล์ฟตั้งอยู่ภายในเขตชุมชน แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนมากนัก และมีโครงการสะพานจากภาคเอกชนในการที่จะก่อสร้างท่าเทียบเรือสำราญขนาดใหญ่ แต่คาดว่าอาจใช้ระยะเวลาพอสมควร โครงการดังกล่าวจะแล้วเสร็จ ซึ่งคาดว่าอาจมีผลกระทบต่อชุมชนบ้างในเรื่องการจ้างงานและการใช้ ที่ดินในพื้นที่โดยรอบ

3.6.8 ชุมชนเทพกระษัตรี ชุมชนป่าคลอก และชุมชนศรีสุนทร ชุมชนทั้ง 3 แห่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอถลาง พื้นที่ส่วนใหญ่จะครอบคลุมด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต ซึ่งมีสภาพเป็นเขตเกษตรกรรมพืชที่สำคัญได้แก่ ยางพารา และมะพร้าว รวมทั้งการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เป็นป่าสงวน ชุมชนที่มีบทบาทในการให้บริการสูงสุดในกลุ่มนี้ คือ ชุมชนเทพกระษัตรีเพราะเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลและอำเภอถลาง ภายในเขตพื้นที่แห่งนี้จะเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์มากกว่าบริเวณอื่น ๆ เช่น วัดพระนางสร้าง อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร บ้านพระยาวิชิต เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนบริเวณนี้เป็นที่ตั้งเมืองถลาง ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองมาในอดีตนั่นเอง ปัจจุบันบทบาทของชุมชนบริเวณนี้จะเป็แหล่งที่ให้บริการกับพื้นที่โดยรอบ โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นพื้นที่รอบนอก กับทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น สถานอนุรักษพันธุพืชสัตว์ป่าเขาพระแทว อ่าวปอ และน้ำตกโดนไทร เป็นต้น

3.6.9 ชุมชนเชิงทะเลและชุมชนกมลา ชุมชนบริเวณนี้ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของเกาะภูเก็ต เป็นสถานที่ที่มีความสวยงามแห่งนี้ และเป็นที่ตั้งของกลุ่มโรงแรมชั้นหนึ่งบริเวณอ่าวเลพัง บทบาทของชุมชนแห่งนี้จะทำหน้าที่เป็นแหล่งบริการสำหรับภายในชุมชน เนื่องจากบริเวณที่เป็นชุมชนเดิมนั้นได้แยกตัวออกมาจากบริเวณที่เป็นโรงแรมอย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประชาชนโดยทั่วไป เช่นเดียวกับหาดราไวย์ในทางตอนใต้ของเกาะภูเก็ต สำหรับหาดทรายที่มีชื่อเสียงในบริเวณนี้ได้แก่ หาดสุรินทร์ และหาดกมลา เป็นต้น

3.6.10 ชุมชนกะทู้ ชุมชนเกาะแก้ว และชุมชนรัชฎา ชุมชนทั้ง 3 แห่งนี้ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของชุมชนเมืองภูเก็ต โดยมีชุมชนกะทู้ซึ่งเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลกะทู้ เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่พื้นที่โดยรอบ รองลงมาได้แก่ชุมชนรัชฎา ซึ่งได้แก่ บริเวณบ้านสะพาน จะเป็นแหล่งขายสินค้าพื้นเมืองที่เป็นอาหารทะเลแห่งสำหรับนักท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางในการ

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าเงินในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง การใช้ที่ดินและสภาพชุมชน
สัญลักษณ์

	เขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		เขตอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
	เขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง		เขตชนบทและเกษตรกรรม
	เขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย		

0 1 3 6กม.

ให้บริการด้านการประมงขนาดเล็กสำหรับชาวประมงของเกาะมะพร้าวและบริเวณใกล้เคียง ในขณะที่บริเวณชุมชนเกาะแก้วยังคงเป็นบริเวณที่ประกอบการเกษตรกรรมและประมงเป็นส่วนใหญ่

3.7 ลักษณะทางด้านประชากร

ในปี 2538 จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนประชากรรวมกันทั้งสิ้น 206,336 คน โดยอำเภอเมืองจะมีจำนวนประชากรสูงสุด คือ 128,212 คน รองลงมาได้แก่ ประชากรในเขตอำเภอถลาง คือ 56,064 คน และอำเภอกะทู้ 22,060 คน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามรูปแบบของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งเกาะภูเก็ตแล้ว จะเห็นได้ว่า เทศบาลเมืองภูเก็ตจะมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ 55,602 คน รองลงมาได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวิชิต องค์การบริหารส่วนตำบลรัชฎา ซึ่งมีจำนวนประชากรเป็น 21,226 คน และ 20,041 คน ตามลำดับ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลกะรนนั้นมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ 154 คน

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นความชัดเจนของลักษณะทางด้านประชากรของจังหวัดภูเก็ต จึงอาจแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามจำนวนและความหนาแน่นได้ ดังนี้

3.7.1 จำนวนประชากร แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (แผนที่ 3.8)

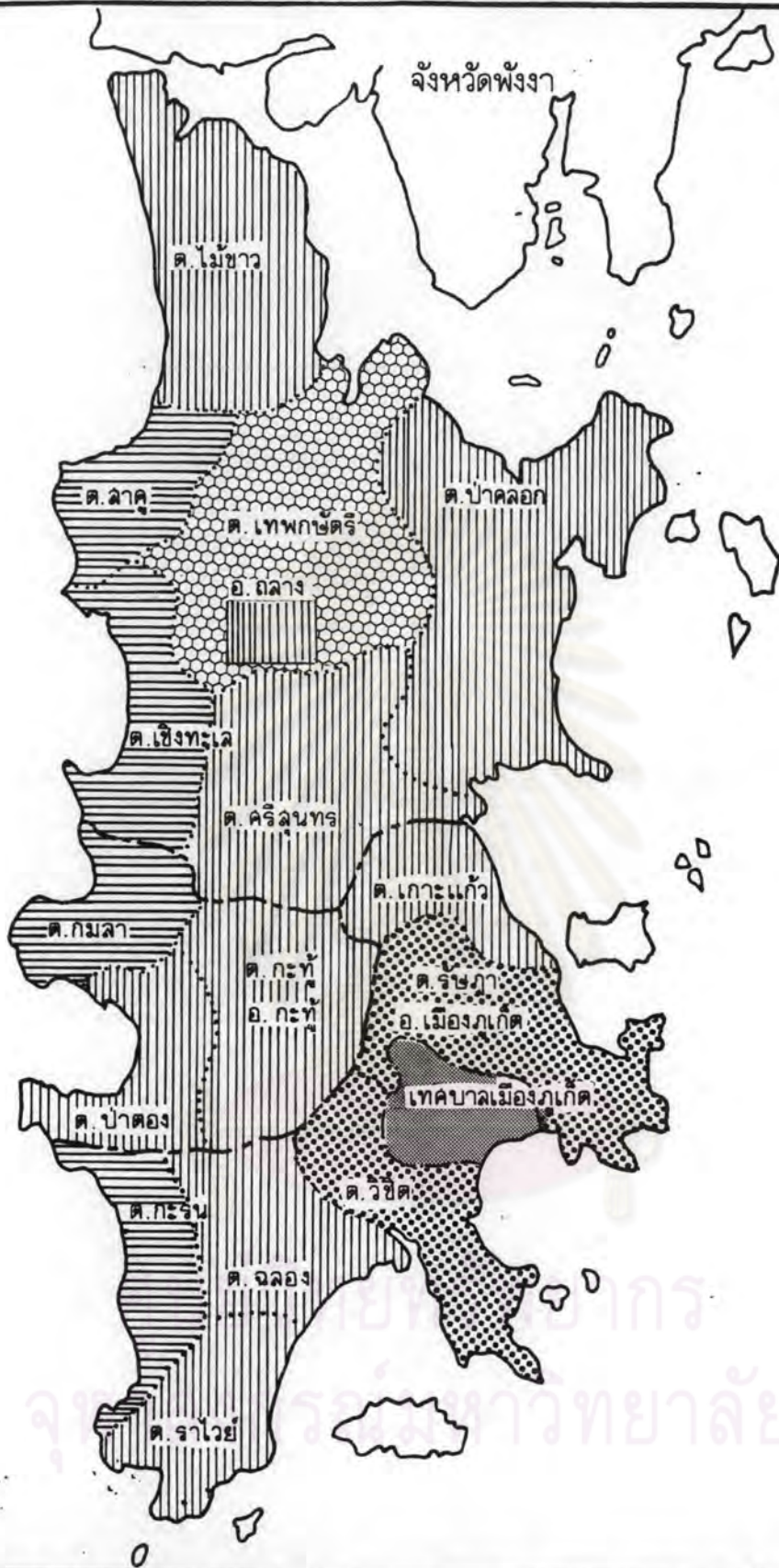
กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 50,000 คน พบว่า มีเพียงชุมชนเดียวคือ ชุมชนของเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดเหนือ และตำบลตลาดใหญ่

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 20,000 - 50,000 พบว่ามีอยู่ 2 ชุมชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวิชิต และองค์การบริหารส่วนตำบลรัชฎา ซึ่งพื้นที่ของทั้ง 2 ชุมชนเป็นบริเวณที่ต่อเนื่องออกจากเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตในทางด้านเหนือของด้านใต้ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนและความหนาแน่นประชากรตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น
ของจังหวัดภูเก็ต ปี 2538

เขตปกครอง	พื้นที่ (กม. ²)	จำนวน ประชากร (คน)	ความหนาแน่น		หมายเหตุ
			คน/ (กม. ²)	คน/ไร่	
1. อำเภอเมืองภูเก็ต	224.0	128,212	572	0.9	
1.1 เทศบาลเมืองภูเก็ต	12.0	55,602	4,634	7	
1.2 สุขาภิบาลกะรน	7.28	4,747	652	1	
1.3 อบต. รัชฎา	35.0	20,041	572	0.9	
1.4 อบต. รัชฎา	48.0	8,597	179	0.3	
1.5 อบต. วิจิตร	56.0	21,226	379	0.6	
1.6 อบต. ฉลอง	30.0	9,168	306	0.5	
1.7 อบต. ราไวย์	23.0	8,677	377	0.6	
1.8 อบต. กะรน	12.72	154	12	0.01	
2. อำเภอถลาง	252.0	56,064	222	0.4	
2.1 สุขาภิบาลเทพกระษัตรี	4.0	5,247	1,312	2	
2.2 สุขาภิบาลเชิงทะเล	4.2	4,001	953	2	
2.3 อบต. ไม้ขาว	29.2	9,205	315	0.5	
2.4 อบต. สาคู	10.7	3,283	307	0.5	
2.5 อบต. เทพกระษัตรี	74.4	10,002	134	0.2	
2.6 อบต. เชิงทะเล	32.9	6,028	183	0.3	
2.7 อบต. ศรีสุนทร	45.1	9,844	218	0.3	
2.8 อบต. ป่าคลอก	51.5	8,454	164	0.3	
3. อำเภอกะทู้	67.034	22,060	329	0.5	
3.1 เทศบาลตำบลป่าตอง	16.445	8,625	524	0.8	
3.2 สุขาภิบาลกะทู้	31.795	9,995	314	0.5	
3.3 อบต. กมลา	18.794	3,440	183	0.3	
จังหวัดภูเก็ต	543.034	206,336	380	0.6	

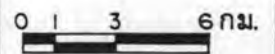
ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดภูเก็ต (ฝ่ายท้องถิ่น) 2539

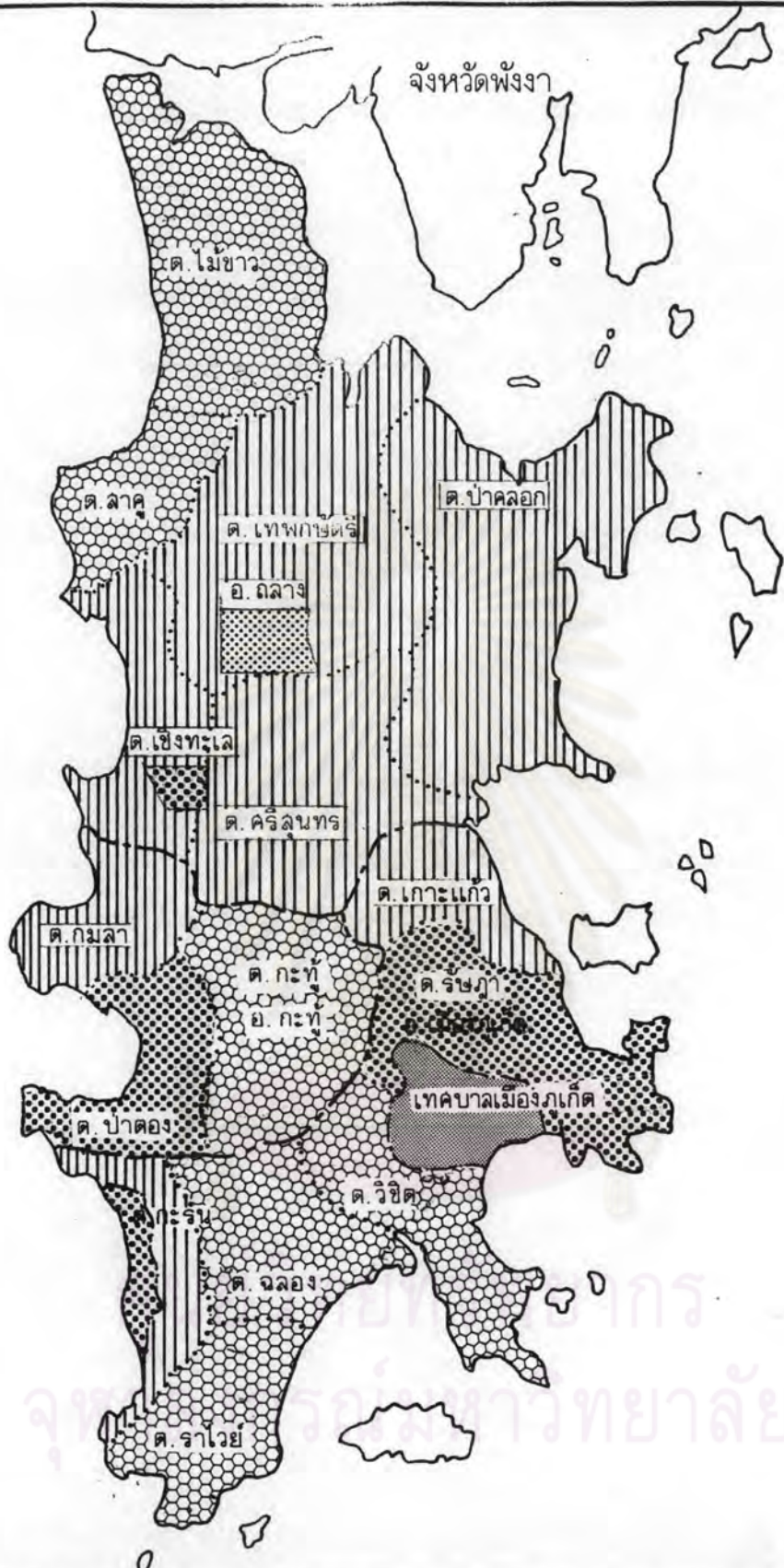
แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง การแบ่งกลุ่มตามจำนวนประชากร
สัญลักษณ์

	มากกว่า 50,000 คน		5,000 - 10,000 คน
	20,000 - 50,000 คน		น้อยกว่า 5,000 คน
	10,000 - 20,000 คน		

จังหวัดพังงา

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาค่าล่ำค่าดิบในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง การแบ่งกลุ่มความหนาแน่นของประชากร
สัญลักษณ์

	มากกว่า 4000 คน		300-500 คน
	4000-4000 คน		น้อยกว่า 300 คน
	500-1000 คน		หมายเหตุ คน/ตร.กม.

0 1 3 6 กม.

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 คน พบว่ามีเพียงชุมชนเดียว คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเทพกระษัตรี

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 คน พบว่ามีชุมชนต่าง ๆ จำนวนมาก ประกอบด้วย สุขาภิบาลกะทู้ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุนทร องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว องค์การบริหารส่วนตำบลฉลอง องค์การบริหารส่วนตำบลราไวย์ เทศบาลตำบลป่าตอง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล และสุขาภิบาลเทพกระษัตรี

กลุ่มที่ 5 ได้แก่ พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 5,000 คน ซึ่งได้แก่ สุขาภิบาลกะรน สุขาภิบาลเชิงทะเล องค์การบริหารส่วนตำบลกมลา องค์การบริหารส่วนตำบลสาคร และองค์การบริหารส่วนตำบลกะรน

3.7.2 ความหนาแน่นประชากร แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (แผนที่ 3.9)

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรมากกว่า 4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร พบว่ามีเพียง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองภูเก็ต

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรอยู่ระหว่าง 1,000 - 4,000 คนต่อตารางกิโลเมตร พบว่ามี 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลเทพกระษัตรี ในเขตอำเภอถลาง

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรอยู่ระหว่าง 500 - 1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร พบว่าประกอบด้วยชุมชน 4 แห่ง คือ สุขาภิบาลเชิงทะเล สุขาภิบาลกะรน องค์การบริหารส่วนตำบลรัษฎา และเทศบาลตำบลป่าตอง

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรอยู่ระหว่าง 300 - 500 คนต่อตารางกิโลเมตร พบว่าประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ รวม 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวิชิต องค์การบริหารส่วนตำบลราไวย์ องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาว สุขาภิบาลกะทู้ องค์การบริหารส่วนตำบลสาคร และองค์การบริหารส่วนตำบลฉลอง

กลุ่มที่ 5 ได้แก่ พื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยชุมชนที่เหลือทั้งหมด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุนทร องค์การบริหารส่วนตำบลกมลา องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก องค์การบริหารส่วนตำบลเทพกระษัตรี และองค์การบริหารส่วนตำบลกะรน รวม 7 ชุมชน

เมื่อพิจารณาจากภาพรวมของลักษณะทางด้านประชากรของจังหวัดภูเก็ตแล้ว จะเห็นได้ว่า ประชากรจะรวมตัวอย่างหนาแน่นมากที่สุด คือพื้นที่ของเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งมีจำนวนประชากร 55,602 คน คิดเป็นความหนาแน่นของประชากร 4,634 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7 คนต่อไร่ รองลงมาได้แก่บริเวณสุขาภิบาลเทพกระษัตรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอถลาง จะมีความหนาแน่นประชากร 1,312 คนต่อตารางกิโลเมตร และสุขาภิบาลเชิงทะเล ตามลำดับ

สำหรับชุมชนที่เหลือน้อยส่วนใหญ่แล้วจะมีความหนาแน่นอยู่ระหว่าง 300 - 1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยชุมชนเหล่านี้จะกระจายไปตามเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมกับตัวเทศบาลเมืองภูเก็ต ตามอำเภอต่าง ๆ เป็นต้น

3.8 แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด (แผนที่ 3.10)

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับนานาชาติ เนื่องจากมีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นสถานที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ และประเพณีท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการกำหนดการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในโอกาสต่าง ๆ ดังเช่น ประเพณีกินผัก ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนตุลาคมของทุกปี เป็นต้น

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ นั้นอาจกล่าวแยกตามที่ตั้งในแต่ละอำเภอได้ ดังนี้

3.8.1 ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต ประกอบด้วย

- **เขารัง** อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมือง เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ มีสวนสุขภาพและสวนสาธารณะ สำหรับออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ บนยอดเขายังสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของเมืองภูเก็ตได้อีกด้วย

- **สะพานหิน** เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในตัวเมือง ตั้งอยู่สุดถนนภูเก็ตติดชายฝั่งทะเล เป็นที่ตั้งอนุสาวรีย์หลัก 60 ปี ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 เพื่อเป็นที่ระลึกแก่กับตันเอ็ดเวิร์ด ไรม์สไมล์ ชาวออสเตรเลีย ผู้นำเรือขุดลำแรกมาใช้ขุดตึบูก เมื่อ พ.ศ. 2452 นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งศูนย์กีฬาสะพานหินอีกด้วย

- **ตึกโบราณ** อาคารภายในตัวเมืองภูเก็ต ส่วนมากเป็นตึกที่สร้างขึ้นสมัยเกือบร้อยปีมาแล้วเมื่อครั้งที่กิจการเหมืองแร่เริ่มเจริญใหม่ ๆ ตึกเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมผสานกับตะวันตก หรือที่เรียกว่า สถาปัตยกรรมแบบ "ชิโน - โปรตุเกส" โดยมีลักษณะตัวอาคารที่มีส่วนเล็กมากกว่าส่วนกว้าง หน้าต่าง-ประตูเป็นประตูไม้ลายฉลุ ปัจจุบันจะพบเห็นตึกเหล่านี้บริเวณถนนพังงาถนนตีบุก ถนนเยาวราช และถนนกระบี่ นอกจากนี้ ยังมีตึกโบราณที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบยุโรป ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ต และธนาคารนครหลวงไทย เป็นต้น

- **สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ** ตั้งอยู่ที่แหลมพันวา เป็นสถานที่รวบรวมสัตว์น้ำกว่า 100 ชนิด เปิดบริการทุกวัน เวลา 18.30 - 16.00 น. ค่าเข้าชมสำหรับเด็กคนละ 5 บาท ผู้ใหญ่คนละ 20 บาท ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร (076) 391126

- **สวนผีเสื้อ และอควาเรียมภูเก็ต** อยู่ห่างจากตัวเมือง 3 กิโลเมตร ไปตามถนนเยาวราช ผ่านโรงพยาบาลวชิระภูเก็ต แล้วเลี้ยวซ้ายที่สามแยกหมู่บ้านสามกong เป็นสถานที่รวบรวมและอนุรักษ์สิ่งที่มีชีวิตในเขตร้อน จำพวกผีเสื้อ แมลง และปลานานาชนิด เปิดบริการทุกวัน เวลา 09.00 - 17.30 น. สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร (076) 391126

- **หมู่บ้านไทย และสวนกล้วยไม้ภูเก็ต** อยู่ห่างจากตัวเมือง 3 กิโลเมตร ไปตามถนนเทพกระษัตรี จะมีป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านไทยวิลเลจ ให้เลี้ยวซ้ายไปภายในมีการแสดงนาฏศิลป์และหัตถกรรมไทย การแสดงช้าง การสาธิตการทำเหมืองแร่แบบดั้งเดิม และสวนกล้วยไม้ การแสดงจะเริ่มรอบเช้าเวลา 11.00 น. และรอบเย็นเวลา 17.30 น. สอบถามรายละเอียดได้ที่ โทร (076) 214680

- **เกาะสิเหร่** มีเนื้อที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะภูเก็ต มีคลองท่าจีนคั่นระหว่างเกาะทั้งสอง มีสะพานเชื่อมติดต่อกับโดยสะดวก เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่ บนยอดเขาที่วัดเกาะสิเหร่ นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านชาวเลที่ใหญ่ที่สุดในภูเก็ตที่บริเวณแหลมตึกแก สำหรับชายหาดที่นี่ไม่เหมาะกับการเล่นน้ำ เพราะเป็นพื้นทรายปนโคลน ประชากรส่วนใหญ่บริเวณนี้ประกอบอาชีพการประมง

- **วัดฉลอง** อยู่ห่างจากตัวเมือง 8 กิโลเมตร จากสนามกีฬาสุระกุล เลี้ยวซ้ายไปห้าแยกฉลอง วัดฉลองจะอยู่ซ้ายก่อนถึงห้าแยกประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อหลวงพ่อดำ ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือชาวบ้านในการต่อสู้พวกอั้งยี่ที่คิดกบฏเมืองภูเก็ตจนสำเร็จ เมื่อ พ.ศ. 2419 ในสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้ ยังมีรูปหล่อของหลวงพ่อดำ และหลวงพ่อกลิ้ม เจ้าอาวาสวัดในสมัยต่อมา ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวภูเก็ต

- **อ่าวฉลอง** อยู่ห่างจากตัวเมือง 11 กิโลเมตร จากห้าแยกฉลองไปตามถนนเจ้าฟ้าถึงห้าแยกฉลอง แล้วเลี้ยวซ้ายไปประมาณ 1 กิโลเมตร ชายหาดเป็นรูปโค้งยาวเหยียด ทะเลบริเวณนี้ไม่เหมาะแก่การเล่นน้ำ เพราะชายหาดเป็นทรายปนโคลน แต่เหมาะสำหรับการจอดเรือ ไม่ว่าจะเป็เรือให้เช่าไปเกาะต่าง ๆ หรือเรือยอร์ชส่วนตัว ทางซ้ายจะมีทางแยกเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นหาดที่สงบเงียบ หาดทรายขาวสะอาด มีโขดหินเรียงราย ทะเลเหมาะแก่การเล่นน้ำ และยังมีเรือเช่าไปเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะเฮ เกาะบอน เป็นต้น

- **แหลมกา** อยู่ห่างจากตัวเมือง 16 กิโลเมตร จากห้าแยกฉลองตรงไปถนนวิเศษ ก่อนถึงหาดราไวย์ ทางซ้ายจะมีทางแยกเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นหาดที่สงบเงียบ หาดทรายขาวสะอาด มีโขดหินเรียงราย ทะเลเหมาะแก่การเล่นน้ำ และยังมีเรือให้เช่าไปเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะเฮ เกาะบอน เป็นต้น

- **หาดราไวย์** อยู่ห่างจากตัวเมือง 17 กิโลเมตร ตามเส้นทางจากห้าแยกฉลองตรงไปตามถนนวิเศษ ก็ถึงหาดราไวย์ มีหมู่บ้านชาวเลอยู่ทางด้านซ้ายของหาด บริเวณหาดมีเรือประมงและเรือให้นักท่องเที่ยวเช่าไปเกาะต่าง ๆ เป็นหาดที่สามารถเล่นน้ำได้ เพราะชายฝั่งตื้น คลื่นลมไม่แรง

- **แหลมพรหมเทพ** อยู่ห่างจากหาดราไวย์เลี้ยวขวาไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นแหลมที่มีหน้าผาสูงอยู่ทางใต้สุดของเกาะภูเก็ต เดิมชาวบ้านเรียกแหลมนี้ว่า "**แหลมเจ้า**" จากริมหน้าผามีแนวต้นตาลลาดลงสู่แหลมที่เป็นโขดหิน มองเห็นน้ำทะเลสีเขียวมรกต เป็นกระแสน้ำวนและลึก ไกลออกไปจะเห็นเกาะแก้วพิสดารอยู่ด้านหน้าแหลม และทางขวาก็มีถนนตัดไปหาดในหาน แหลมพรหมเทพนับเป็นสถานที่ชมพระอาทิตย์ตกดินสวยงามมากแห่งหนึ่ง

- **หาดในหาน** จากแหลมพรหมเทพเลี้ยวซ้ายไปตามถนนสายรอบเกาะภูเก็ตก็จะถึงหาดในหาน ซึ่งห่างจากตัวเมือง 18 กิโลเมตร ชายหาดมีความยาวไม่มากนัก มีหาดทรายขาวและค่อนข้างเงียบสงบ ในช่วงฤดูมรสุม ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม คลื่นลมแรงไม่เหมาะแก่การเล่นน้ำ

- **อ่าวเสน** เป็นอ่าวเล็ก ๆ ติดกับหาดในหานไปทางขวาผ่านโรงแรมภูเก็ตบีช เป็นชายหาดเล็ก ๆ ที่สงบ โขดหินน้อยใหญ่ หาดทรายขาวสะอาด

- **จุดชมวิว** จากหาดในหานไปหาดกะตะน้อย ตามเส้นทางถนนรอบเกาะ จุดชมวิว จะอยู่ระหว่าง 2 หาดนี้ จากจุดนี้สามารถมองเห็นทัศนียภาพของอ่าวถึง 3 อ่าว คือ หาดกะตะน้อย หาดกะตะ และหาดกะรน ซึ่งเป็นทัศนียภาพที่สวยงามมาก

- **หาดกะตะ** อยู่ห่างจากตัวเมือง 17 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางถนนเจ้าฟ้าถึงห้าแยกอ่าวฉลอง เลี้ยวขวาเข้าถนนปฎัก หาดกะตะจะแบ่งออกเป็น 2 หาด คือ หาดกะตะใหญ่ และหาด

กะตะนั้น้อย เป็นหาดที่เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ และใช้เป็นที่ฝึกดำน้ำ เนื่องจากมีแนวปะการังติดต่อกันไปจนถึงเกาะปู ซึ่งอยู่ด้านหน้าหาดกะตะ ปัจจุบันหาดกะตะเป็นหาดหนึ่งที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน อาทิ สถานที่พัก บริษัทนำเที่ยว ร้านค้า แหล่งบันเทิงต่าง ๆ ไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

- **หาดกะรน** อยู่ถัดจากหาดกะตะไปทางด้านเหนือ ไปตามถนนซึ่งแยกจากหาดกะตะ 3 กิโลเมตร เป็นหาดทรายขาวสะอาดละเอียด ทอดตัวในแนวยาวไปจนถึงสุดหาด และเป็นหาดหนึ่งที่มีสถานที่พัก บริษัทนำเที่ยว ร้านค้าจำนวนมาก สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เช่นเดียวกับหาดกะตะ

- **เกาะแก้ว** อยู่ทางตอนใต้ของแหลมพรหมเทพ และห่างจากฝั่งหาดราไวย์ 3 กิโลเมตร นั่งเรือจากหาดราไวย์ใช้เวลาประมาณ 15 นาที ก็จะถึงเกาะ ซึ่งมีธรรมชาติที่สวยงามด้วยแนวปะการัง หาดทรายขาวสะอาด นอกจากนี้บนเกาะยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลองอีกด้วย

- **เกาะโหลน** เป็นเกาะใหญ่ทางตอนใต้ของเกาะลันตา อ่าวฉลอง เดินทางด้วยเรือโดยสารจากอ่าวฉลองใช้เวลาเพียง 20 นาที บนเกาะมีหมู่บ้านชาวประมงและสถานที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

- **เกาะเฮ** อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของแหลมพันวา เป็นเกาะหนึ่งในเขตรักษาพันธุ์พืชของประมง เดินทางได้ด้วยเรือโดยสาร ทั้งจากหาดราไวย์ และอ่าวฉลอง หรือติดต่อบริษัทนำเที่ยวในลักษณะ PACKAGE TOUR บนเกาะมีหาด 2 หาด อยู่ทางด้านเหนือ และด้านตะวันออก เป็นหาดทรายขาวละเอียดมีแนวปะการังจากหาดไปจนถึงระยะ 100 เมตร ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของปะการังในบริเวณนี้ เกาะเฮจึงมีชื่อภาษาทมิฬว่า "CORAL ISLAND" และเป็นเกาะที่เหมาะสำหรับการดำน้ำ บนเกาะมีสถานที่พัก ร้านอาหาร และกีฬาทางน้ำ บริการนักท่องเที่ยว

- **หมู่เกาะราชา** ประกอบด้วยเกาะ 2 เกาะ เรียงกันในแนวตะวันตกเฉียงใต้ - ตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ทางตอนใต้ของเกาะภูเก็ต คือ

เกาะราชาใหญ่ มีหาดทางด้านตะวันตกอยู่ระหว่างหุบเขาเป็นรูปคล้ายเกือกม้า เรียกบริเวณนั้นว่า "อ่าวน้ำตก" มีหาดทรายขาวละเอียด น้ำทะเลใสสะอาด ลักษณะคล้ายทะเลแถบหมู่เกาะสิมิลันบนยอดเขาทางใต้ของอ่าว มีจุดชมวิวซึ่งสามารถมองเห็นทัศนียภาพของเกาะได้ทั้งหมด ส่วนทางตะวันออกของอ่าว "ซอนแค" เหมาะสำหรับการดำน้ำดูปะการังที่สมบูรณ์จุดหนึ่ง

เกาะราชาน้อย อยู่ห่างจากเกาะราชาใหญ่ 10 กิโลเมตร เป็นเกาะที่เกิดจากการทับถมของหินปะการัง จึงมีโขดหินมากกว่าหาดทรายทางด้านตะวันตก เป็นอ่าวเล็ก ๆ สำหรับจอดเรือ น้ำทะเลใสสีเขียวมรกต ไม่เหมาะกับการเล่นน้ำ แต่นับเป็นแหล่งตกปลาที่น่าสนใจจุดหนึ่ง การเที่ยวชมสามารถเดินทางไปในช่วงฤดูที่ไม่มีมรสุม โดยติดต่อเช่าเรือหางยาวจากอ่าวฉลองใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ผู้ที่ต้องการค้างคืนมีสถานที่พักบริการบนเกาะราชาใหญ่

3.8.2 ในเขตอำเภอกะทู้ ประกอบด้วย

- **หาดป่าตอง** อยู่ห่างจากตัวเมืองภูเก็ต 15 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนวิจิตรสงคราม หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020 ประมาณ 9 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4029 อีก 6 กิโลเมตร หาดป่าตองมีลักษณะเป็นอ่าวโค้งกว้าง เหมาะสำหรับการเล่นกีฬาทางน้ำทุกชนิด และนับเป็นหาดที่มีสิ่งก่อสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวก มากที่สุดในภูเก็ต อาทิ สถานที่พัก บริษัทนำเที่ยว ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิง เป็นต้น

- **หาดกะหลิม** ไปตามเส้นทางเดียวกับหาดป่าตอง แต่เมื่อถึงตัวหาดป่าตองจะมีทางแยกให้เลี้ยวขวาก็จะถึงหาดกะหลิม เป็นหาดเล็ก ๆ มีโขดหินและแนวปะการัง และสถานที่พักผ่อน

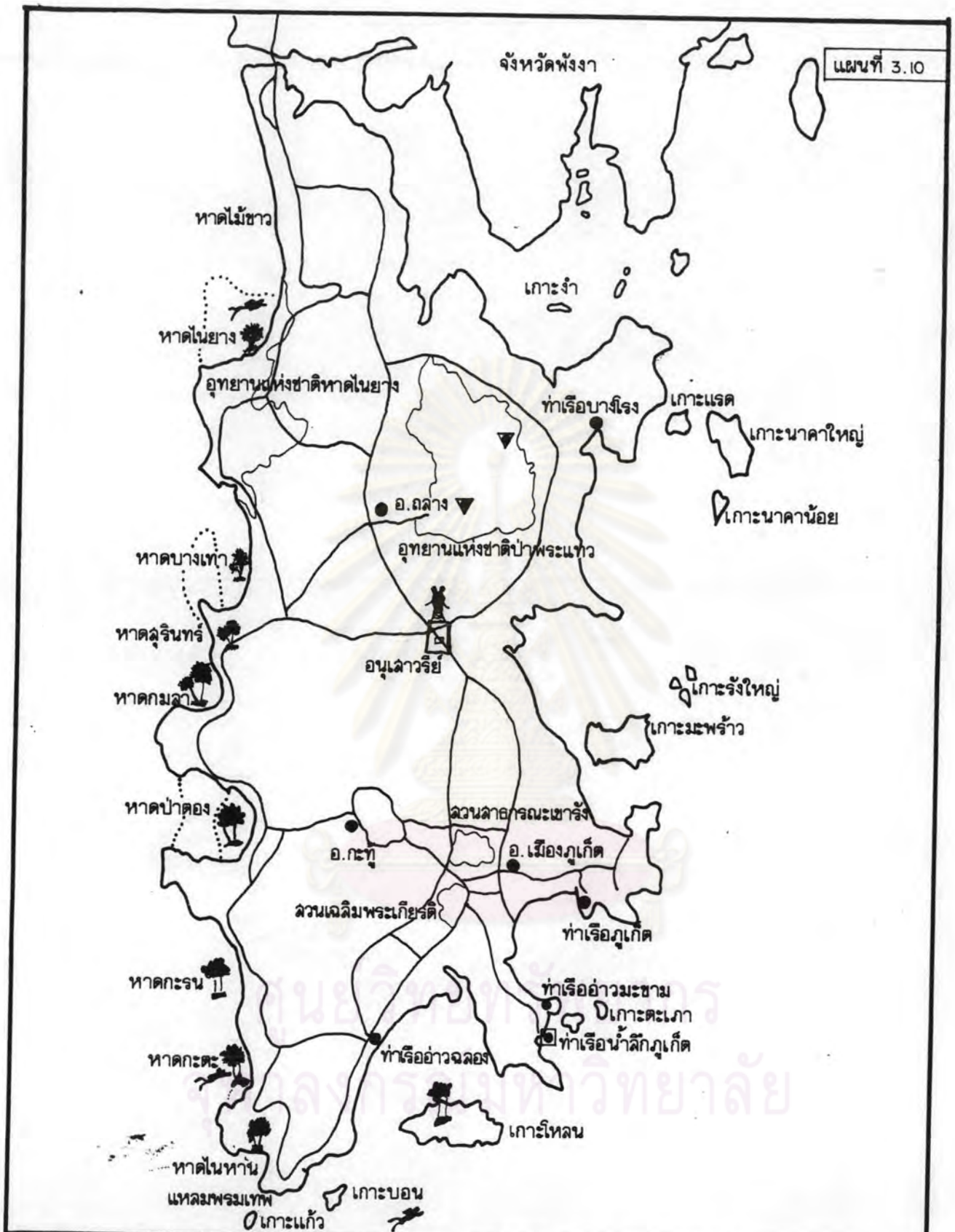
- **หาดกมลา** อยู่ห่างจากตัวเมืองภูเก็ต 26 กิโลเมตร จากอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เลี้ยวซ้ายผ่านหาดสุรินทร์ แหลมสิงห์ ก็จะถึงหาดกมลา เป็นแนวหาดทรายยาวประมาณ 2 กิโลเมตร นับเป็นหาดหนึ่งที่สงบเงียบ มีสถานที่พักผ่อนไม่มากนัก

3.8.3 ในเขตอำเภอถลาง ประกอบด้วย

- **พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง** ไปจากตัวเมืองภูเก็ต เลี้ยวขวาที่อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เปิดให้เข้าชมโดยไม่คิดค่าบริการ ทุกวันพุธ - อาทิตย์ เวลา 09.00 - 16.00 น. ภายในมีการแสดงหลักฐานทางโบราณคดี อาทิ โบราณวัตถุ ศิลปกรรม ที่ค้นพบแถบบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน นอกจากนี้ มีการจำลองเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ศึกถลาง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภูเก็ต และชาวเล

- **ฟาร์มมุก** ภูเก็ตมีฟาร์มมุกหลายแห่ง อาทิ เกาะรังน้อย เกาะรังใหญ่ เกาะนาคาน้อย เกาะนาคาใหญ่ อ่าวยนต์ แหลมพันวา มุกที่เลี้ยงมีทั้งมุกซีก ซึ่งขายภายในประเทศ และมุกกลม ส่งชาวต่างประเทศ สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจฟาร์มมุกบนเกาะนาคาน้อยและนาคาใหญ่ สามารถติดต่อทางเรือ ซึ่งใช้เวลาเดินทางเพียง 20 นาที ได้ที่อ่าวปอ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 26 กิโลเมตร เลี้ยวขวาจากอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร หรือจะติดต่อบริษัทนำเที่ยวในลักษณะ "PACKAGE TOUR" ก็ได้

- **วัดพระนางสร้าง** อยู่ห่างจากตัวเมือง 20 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางถนนเทพกระษัตรี ถึงสี่แยกอำเภอถลาง ตั้งอยู่ทางด้านซ้ายเป็นวัดที่เก่าแก่ และเป็นแหล่งประวัติศาสตร์เมืองถลางที่สำคัญแห่งหนึ่ง เพราะเคยเป็นค่ายสู้รบพม่า เมื่อ ปี พ.ศ. 2328 นอกจากนี้ ภายในอุโบสถเก่าแก่ยังเป็นทีประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดในโลก 3 องค์ เรียกว่า "พระในพุง" หรือ "พระสามกษัตริย์" ซึ่งอยู่ในพระอุทรของพระพุทธรูปหล่อองค์ใหญ่ 3 องค์ อีกชั้นหนึ่ง

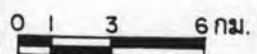

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาค่าล่ำค่าเงินในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต

แผนที่แสดง

สัญลักษณ์

- ทำเรื่อน้ำลึก
- ทำเรือท่องเที่ยว
- หาดทราย
- แนวปะการัง
- สถานที่เพื่อการค้ำน้ำ
- อุทยานแห่งชาติ และลวนลาธารณะน้ำตก

- **วัดพระทอง** อยู่ห่างจากตัวเมือง 21 กิโลเมตร ไปตามถนนเทพกระษัตรี ผ่านสี่แยกอำเภอกลาง ถึงที่ว่าการอำเภอทางด้านขวาจะมีทางแยกเข้าวัดพระทอง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำที่โผล่เพียงพระเศวตมาลาขึ้นมาจากพื้นดิน โดยมีตำนานเล่าว่าเดิมบริเวณที่ตั้งวัดนี้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ มีเด็กเลี้ยงควายนำเชือกล่ามควายไปผูกกับหลักที่โผล่มาจากพื้นดิน โดยไม่ทราบว่หลักที่โผล่มานั้น คือพระเศวตมาลาของพระพุทธรูป หลังจากนั้นเด็กก็ล้มเจ็บและตายลงในที่สุด พ่อของเด็กฝันว่าที่เด็กตายเพราะนำเชือกล่ามควายไปผูกกับพระเศวตมาลาของพระพุทธรูป จึงชักชวนชาวบ้านช่วยกันขุดหากก็พบจริง แต่ไม่สามารถขุดขึ้นมาได้ ต่อมาในสมัยพระเจ้าผดุงกษัตริย์พม่ายกพลมาตีเมืองกลาง เมื่อ พ.ศ. 2528 ทหารพม่าก็พยายามขุดพระเศวตเพื่อนำกลับพม่าแต่ไม่สำเร็จ กลับโดนฝูงแตนไล่ตอย ต่อมาชาวบ้านจึงก่อพระพุทธรูปครึ่งองค์ครอบไว้ ดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

- **อุทยานสัตว์ป่าเขาพระแทว** ได้เริ่มจัดตั้งเป็นอุทยานสัตว์ป่า เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2523 โดยครอบคลุมพื้นที่ 13,925 ไร่ หรือ 22.28 ตารางกิโลเมตร เป็นป่าดิบชื้น อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์นานาชนิด โดยเฉพาะมีการค้นพบพันธุ์ปาล์มที่หายากหลายชนิด และชนิดหนึ่งเรียกว่า **"ปาล์มเจ้าเมืองกลาง"** หรือ **"ปาล์มหลังขาว"** เป็นปาล์มพันธุ์ใหม่ที่ค้นพบแห่งเดียวในโลก และยังมีสัตว์ป่าอีกหลายชนิด อาทิ ชะนี ค่าง ลิง กุ้ง กวาง หมู หนูป่า กระรอก กระเจิง นกนานาชนิด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของภูเข่อีกด้วย ดังนั้น อุทยานสัตว์ป่าเขาพระแทวจึงเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยว และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมได้อย่างแท้จริง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

- **น้ำตกโดนไพร** อยู่ห่างจากตัวเมือง 22 กิโลเมตร ไปตามถนนเทพกระษัตรี ถึงสี่แยกอำเภอกลาง แล้วเลี้ยวขวาไป 3 กิโลเมตร ก็จะถึงบริเวณน้ำตกโดนไพร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก น้ำจะไหลแรงในช่วงฤดูฝน มีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อน

- **น้ำตกบางแป** ไปจากตัวเมืองถึงอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรแล้วเลี้ยวขวาไปตามทางตำบลป่าคลอก 7 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีสวนรุกชาติร่มรื่นและสถานอนุบาลชะนี ซึ่งเป็นโครงการเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของชะนีที่ถูกจับมาเลี้ยงให้พร้อมที่จะกลับคืนสู่ป่าต่อไป

- **หาดสุรินทร์** อยู่ห่างจากตัวเมืองไป 24 กิโลเมตร ไปตามถนนเทพกระษัตรีถึงอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร แล้วเลี้ยวซ้ายไป 12 กิโลเมตร เป็นหาดที่เงียบสงบอยู่ริมเชิงเขามีต้นสนทะเลเรียงรายอยู่บริเวณเหนือหาดสุรินทร์ เป็นหาดที่มีความลาดชันมาก อีกทั้งมีคลื่นลมแรง ไม่เหมาะแก่การเล่นน้ำ

- **แหลมสิงห์** อยู่ถัดจากหาดสุรินทร์ไปเพียง 1 กิโลเมตร จะมีทางแยกทางด้านขวาสู่แหลมสิงห์ เป็นหาดเล็กที่เงียบสงบ ทรายขาวสะอาด มีโขดหินสวยงาม

- อุทยานแห่งชาติสิรินาถ (หาดในยาง) ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2524 อยู่ห่างจากตัวเมือง 30 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนเทพกระษัตรีผ่านสี่แยกอำเภอกลางตรงไป เมื่อถึงหลักกิโลเมตร 21 - 22 จะมีทางแยกด้านซ้ายเข้าไป 10 กิโลเมตร หรือจะไปทางแยกเข้าสนามบินเลียวซ้าย 2 กิโลเมตร ครอบคลุมเนื้อที่ 90 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,250 ไร่ เป็นหาดทรายที่มีความยาวต่อเนื่องกันถึง 13 กิโลเมตร

- หาดในทอน ไปตามเส้นทางไปอุทยานแห่งชาติ เลี้ยวซ้ายที่หลักกิโลเมตร 21 - 22 เมื่อถึงทางแยกเข้าบ้านสาคร เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 3 กิโลเมตร ก็จะถึงหาดในทอน เป็นเว็จอ่าวที่งามแปลกตา ทอดโค้งจากตัวเกาะเป็นกำบังคลื่นลมได้ดี และเป็นหาดที่เงียบสงบเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ

- หาดในยาง เป็นที่ตั้งที่ทำการอุทยานฯ เป็นหาดที่มีสวน ร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อนและเล่นน้ำ นอกจากนี้ ยังมีแนวปะการังขนาดใหญ่เป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำทะเลนานาชนิด โดยเฉพาะเต่าทะเล ซึ่งจะขึ้นมาวางไข่บนหาด ราวเดือนพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์ แต่ปัจจุบันเต่าทะเลมีจำนวนลดลงมากจนแทบจะไม่เห็นเต่าขึ้นมาวางไข่อีกเลย

- หาดไม้ขาว ไปตามเส้นทางถนนเทพกระษัตรีผ่านทางแยกเข้าสนามบิน ตรงไปทางสะพานสารสิน จะมีทางแยกด้านซ้ายมือมีป้ายบอกทางเข้าหาดไม้ขาว เลี้ยวซ้ายไป 3.5 กิโลเมตร ก็จะถึงหาดไม้ขาว ซึ่งเป็นหาดที่มีจักจั่นทะเล และเต่าทะเลขึ้นมาวางไข่เช่นเดียวกับหาดในยาง

- หาดทรายแก้ว เป็นหาดทรายขาวทอดยาวขนานกับทิวสน อยู่ถัดจากหาดไม้ขาวไปจนถึงสะพานสารสิน นับเป็นหาดที่อยู่เหนือสุดของเกาะภูเก็ต

3.9 ประเพณีและอาหารพื้นเมือง

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอแล้ว จังหวัดภูเก็ตยังมีประเพณีและงานพิธีตามโอกาสต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว ในขณะเดียวกันก็เป็นการสนับสนุนและก่อให้เกิดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวตามมาอีกด้วย และรวมไปถึงอาหารพื้นเมืองที่กลายเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวไปในขณะเดียวกัน ซึ่งอาจกล่าวถึงงานประเพณี และอาหารพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงได้ ดังนี้คือ

3.9.1 ประเพณีที่สำคัญ

- **ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร** ตรงกับวันที่ 13 มีนาคม ของทุกปี มีการจัดงานเฉลิมฉลอง มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สิงวีรสตรีสามารถปกป้องเมืองถลางให้รอดพ้นจากข้าศึกพม่าและลตู่ตีในวีรกรรมของท่าน
- **งานประเพณีปล่อยเต่า** ตรงกับวันที่ 13 เมษายน หรือวันสงกรานต์ของทุกปี กรมประมงได้กำหนดให้เป็นวันประมงแห่งชาติ มีประเพณีปล่อยลูกเต่าลงทะเล โดยจะจัดงานในบริเวณอุทยานแห่งชาติสิรินาถ
- **งานประเพณีลอยเรือชาวเล** จะมีพิธีในกลางเดือน 11 ของทุกปี โดยกลุ่มชาวเลที่หาดราไวย์ และบ้านสะปำ จะมีพิธีลอยเรือในวันขึ้น 13 ค่ำ กลุ่มชาวเลที่เกาะลิเเห่จะมีพิธีลอยเรือในวันขึ้น 13 ค่ำ, 14 ค่ำ และกลุ่มชาวเลที่แหลมพันวา (ทางตอนเหนือของเกาะภูเก็ต) จะมีพิธีลอยเรือในวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งถือเป็นพิธีสะเดาะเคราะห์ของชาวเล คล้ายกับพิธีลอยกระทงของชาวไทย มีการสร้างเรือจากไม้ระกำ ตัดผม ตัดเล็บ และทำตุ๊กตาไม้แทนคน ไสลงไปในเรือแล้วนำไปลอยเพื่อเอาความทุกข์โศกเคราะห์ร้ายต่าง ๆ ออกไปกับทะเล แล้วมีการร่ายรำรอบเรือหรือที่เรียกว่า "รำรองเง็ง" นั้นเอง
- **งานผ้อต้อ** เป็นงานประเพณีของชาวภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีน จะมีพิธีในช่วงเดือน 7 ของจีน หรือเดือน 9 ของไทย โดยมีพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ด้วยเครื่องบวงสรวงเป็นขนมชนิดหนึ่งทำด้วยแป้งเป็นรูปเต่าขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง ทาสีแดง ซึ่งคนจีนเชื่อว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน ดังนั้นการไหว้เต่าจึงเป็นการต่ออายุให้ตนเองและถือเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่
- **งานเทศกาลกินเจ** ตรงกับวันขึ้น 1 - 9 ค่ำ เดือน 9 ของจีน ซึ่งอยู่ในช่วงเดือน กันยายน - ตุลาคม ของทุกปี งานเทศกาลกินเจเป็นงานประเพณีซึ่งชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในภูเก็ตยึดถือปฏิบัติมาช้านาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2366 จนถึงทุกวันนี้ เพื่อเป็นการถือศีลปฏิบัติธรรม ขำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ และในช่วงเทศกาล 9 วัน 9 คืนนี้ จะมีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย อาทิ พิธีอัญเชิญพระ พิธีลุยไฟ พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีส่งพระ เป็นต้น งานเทศกาลนี้นับเป็นงานที่ได้รับความสนใจและเลื่อมใสศรัทธา ทั้งจากชาวไทยและชาวต่างประเทศมากที่สุดงานหนึ่ง
- **เทศกาลเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต** ตรงกับวันที่ 1 พฤศจิกายน โดยเริ่มจัดงานครั้งแรก เมื่อปี 2528 ที่หาดป่าตอง เพื่อต้อนรับฤดูกาลท่องเที่ยวที่เวียนมาถึงอีกครั้งหนึ่ง และเป็นการส่งเสริมความสามัคคีระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจสาขาต่าง ๆ หน่วยราชการและประชาชน ในงานมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย อาทิ พิธีตักบาตรในตอนเช้า การแข่งขันกีฬาทางน้ำ การประกวดสาวงามจากนักท่องเที่ยวชาติต่าง ๆ เป็นต้น

- งานแข่งขันเรือใบชิงถ้วยพระราชทาน เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2530 เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ และหลังจากนั้นจึงถือกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงวันเฉลิมพระชนพรรษา ซึ่งตรงกับวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี โดยมีเรือใบจากนานาประเทศทั่วโลกเข้าร่วมการแข่งขันบริเวณหาดในหาน เพื่อชิงถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

3.9.2 อาหารพื้นเมือง

ภูเก็ตมีอาหารพื้นเมืองทั้งคาว หวาน ที่มีรูปแบบวิธีการปรุงและรสชาติแตกต่างจากที่อื่นหลายชนิดด้วยกัน ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภูเก็ต ที่ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมมาลิ้มลองรสชาติและซื้อหากลับไปเป็นของฝากเสมอ อาหารเหล่านี้ ได้แก่

- **หมี่ฮกเกี้ยน** เป็นเส้นหมี่เหลืองผัดซีอิ้ว มีร้านเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง อาทิ ร้านหมี่ตันโพธิ์ หน้าวงเวียนหอนาฬิกา ถนนภูเก็ต ร้านหมี่อ่าวเก ถนนตะกั่วป่า และร้านหมี่สะป่า ถนนเทพกระษัตรี

- **หมี่หุ่นปาฉ่าง** เป็นเส้นหมี่ผัดแห้งรับประทานกับน้ำต้มกระดูกหมู มีร้านเก่าแก่อยู่ข้างอาคารสยามสปอร์ตคลับ ถนนเยาวราช

- **หมี่สั่ว** เป็นอาหารเช้าของชาวภูเก็ต จะขายพร้อมกับข้างต้มหรือโจ๊ก มีร้านที่มีชื่ออยู่ใกล้กับธนาคารแหลมทอง ถนนรัชฎา และร้านคู่ขวัญ ใกล้กับโรงพยาบาลภูเก็ตรวมแพทย์ ถนนภูเก็ต

- **ขนมจีนภูเก็ต** นิยมรับประทานเป็นอาหารเช้า มีน้ำแกงให้เลือกหลายประเภท เช่น น้ำซุบ น้ำยา แกงไตปลา โดยรับประทานกับผักนานาชนิด พร้อมทั้งไข่ต้ม ปาท่องโก๋ และหอมก ในตัวเมืองมีร้านขายขนมจีนให้เลือกรับประทานอยู่หลายร้าน ร้านที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ร้านขวัญขนมจีน ถนนทุ่งคา ร้านขนมจีนป่าไม้ ถนนสตูล เป็นต้น

- **โอบะ** เป็นเครื่องในหมูปรุงกับเครื่องพะไล นำมาทอดรับประทานกับเต้าหู้ทอด ราดน้ำจิ้ม มีร้านที่มีชื่ออยู่ทางไปสะพานหินภูเก็ต

- **โอเต้า** ลักษณะคล้ายหอยทอดภาคกลาง ใช้หอยนางรมผัดกับแป้งเผือก และไข่

- **น้ำซุปรุกเก็ต** เป็นน้ำพริกกะปิใส ๆ ใส่กุ้งสด หัวหอม พริก และมะนาว รับประทานกับข้าว หรือขนมจีน

- **น้ำพริกกุ้งเสียบ** เป็นน้ำพริกแห้งตำกับกุ้งเสียบ รับประทานคู่กับผักสดต่าง ๆ มีขายตามร้านอาหารต่าง ๆ อาทิ ร้านแม่พร ถนนพังงา ภัตตาคารแหลมทอง ถนนชนะเจริญ ร้านกันเอง อ่าวฉลอง เป็นต้น

- **เต้าหู้** หรือขนมเปียะภูเก็ต และขนมพื้นเมืองอื่น ๆ มีร้านเก่าแก่ชื่อร้านเค๋ตัน อยู่ข้างโรงพยาบาลภูเก็ตรวมแพทย์ ถนนภูเก็ต และร้านขนมเปียะตะกั่วป่า อยู่ในซอยข้างสยามสปอร์ตคลับ ถนนเยาวราช
- **ไอ้ะเอ๋ว** เป็นของหวานคล้ายวุ้นน้ำ เชื่อมใส่น้ำแข็ง ทำมาจากกล้วยน้ำว้า ผสมกับสาหร่ายทะเลชนิดหนึ่ง ร้านดั้งเดิมอยู่ข้างสยามสปอร์ตคลับ ถนนเยาวราช
- **เม็ดมะม่วงหิมพานต์** ต้นมะม่วงหิมพานต์เป็นต้นไม้พื้นเมืองที่นิยมปลูกกันมากในภูเก็ต ดังนั้นเม็ดมะม่วงหิมพานต์จึงถือเป็นผลิตภัณฑ์อาหารอย่างหนึ่งที่นิยมซื้อกันเป็นของฝาก ทั้งในรูปแบบของแห้งทอด ฉาบ และอื่น ๆ สำหรับร้านที่มีชื่อ ได้แก่ ร้านศรีบูรพาออร์คิด ถนนตะกั่วทุ่ง ร้านเมธี ถนนติลกอุทิศ 2 เป็นต้น
- **ลับปะรดภูเก็ต** เป็นลับปะรดพันธุ์พื้นเมืองที่มีรสชาดหวานกรอบอร่อย ต่างกับลับปะรดที่อื่นหาซื้อได้ที่ตลาดสดภูเก็ต

3.10 บทบาทด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

3.10.1 ความเป็นมา

บทบาทของจังหวัดภูเก็ตด้านการท่องเที่ยวถือเป็นบทบาทหลักของพื้นที่แห่งนี้ นับตั้งแต่การประกอบอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่ได้ลดความสำคัญลง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับภาครัฐและเอกชนในภูเก็ตได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภูเก็ตอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี 2516 - 2519 ด้วยธรรมชาติที่สวยงามและเงียบสงบ นักท่องเที่ยวเริ่มทยอยเข้าภูเก็ต ในปี 2520 มีนักท่องเที่ยว 7,000 คน ในช่วงนี้ที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถูกพัฒนาโดยนายทุนท้องถิ่นและชาวบ้าน ในลักษณะการประกอบการรายย่อย ในช่วงนี้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกระจายสู่ท้องถิ่นเป็นอย่างดี ต่อมาทางรัฐบาลได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520 - 2524) โดยมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของภูเก็ตให้มีความสำคัญในระดับสูง และสามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวและพักผ่อนในหลายบรรยากาศ ด้วยเหตุนี้จึงสนับสนุนการท่องเที่ยวภูเก็ตอย่างเต็มที่ โดยเปิดสายการบินภูเก็ต - สิงคโปร์ ในปี 2526 ทำให้นักท่องเที่ยวมีเพิ่มขึ้นอีก ส่งผลให้ภาวะการเงินแพร่สะพัด มีการขยายการจ้างงาน มีการก่อสร้างห้องพักมากขึ้น ธุรกิจต่อเนื่องต่าง ๆ เติบโตรวดเร็ว

แนวโน้มความเติบโตในช่วงนี้ได้กระตุ้นให้ภาวะการลงทุนในภูเก็ตเพิ่มสูงขึ้น การลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร การจัดสรรที่ดิน ในปี 2527 คลับเมตได้เข้ามาลงทุนในภูเก็ต จากจุดนี้ได้สร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่างชาติอื่น ๆ ประกอบกับค่าเชิญชวนของรัฐบาล นักลงทุนจึงทยอยเข้ามาเพิ่มมากขึ้น นักลงทุนในช่วงนี้มีทั้งนักลงทุนต่างชาติ นักลงทุนท้องถิ่น นักธุรกิจจากต่างถิ่น และการร่วมทุนระหว่างต่างชาติ และกลุ่มทุนในประเทศ ดังนั้น ธุรกิจการท่องเที่ยวภูเก็ตได้ปรับเข้าสู่วงจรการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น การท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้ภูเก็ตเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันเป็นหลายปี โดยปี 2532 มีมูลค่าถึง 6,395 ล้านบาท ด้วยเหตุนี้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของภูเก็ต ในปี 2532 จึงสูงเป็นอันดับหนึ่งของภาคใต้ และในปี 2535 มีนักท่องเที่ยว 1,633,496 คน การท่องเที่ยวได้ทำรายได้ให้ภูเก็ตถึง 23,763 ล้านบาท ณ สิ้นปี 2538 มีนักท่องเที่ยวเข้าภูเก็ตถึงประมาณ 2.7 ล้านคน

รายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถแยกเป็นค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อม ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม ค่าบริการท่องเที่ยวในจังหวัด ค่าพาหนะเดินทางภายในจังหวัด ค่าซื้อสินค้าที่ระลึก ค่าใช้จ่ายเพื่อการบันเทิง และอื่น ๆ เป็นต้น โดยมีค่าใช้จ่ายด้านที่พักแรมสูงสุด รองลงมาได้แก่ ค่าสินค้าที่ระลึก และค่าอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

3.10.2 สภาพปัญหาของการท่องเที่ยว

การเติบโตทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตจะคล้ายคลึงกับโครงสร้างหรือรูปแบบของเกาะฮาวาย และเกาะกวม ซึ่งการเติบโตทางการท่องเที่ยวของเกาะภูเก็ตยังเป็นไปได้อีกมาก โดยอัตราการเติบโตของเกาะฮาวายและเกาะกวมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คือ 5.6 % และ 6.8 % ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับภูเก็ต ซึ่งคาดว่าแนวโน้มจะมีอัตราความเจริญเติบโตหลังปี 2537 เป็น 6 - 7 % และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอัตราคงที่ทุก ๆ ปี

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้ทำให้ภูเก็ตมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้รับการพัฒนาและขยายออกไปกว้างขวางขึ้น แต่ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดำเนินไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่กลไกของรัฐและประชาชนทั่วไปคาดคิด และปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ ผลกระทบอันไม่พึงปรารถนาได้

ปรากฏให้เห็นชัดในหลายประการในช่วง 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาเร่งด่วนของภูเก็ตที่ต้องรีบแก้ไขมลพิษสิ่งแวดล้อม และปัจจัยสำคัญต่าง ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจโดยรวมของภูเก็ต

1) **ขยะ** ปัจจุบันนี้มีขยะเกิดขึ้นประมาณ 120 - 150 ตัน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยการคาดการณ์ว่าปริมาณขยะในภูเก็ตจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.5 เท่าของปัจจุบันในอีก 20 ปีข้างหน้า ปัญหาการจัดการขยะที่เผชิญอยู่ขณะนี้คือ การเก็บขนขยะ การกำจัดขยะ และการหาสถานที่กำจัดขยะ ซึ่งปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตยังขาดงบประมาณจำนวนมาก และความร่วมมือจากประชาชน ซึ่งควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญในเรื่องนี้

2) **น้ำเสีย** เป็นปัญหาที่คุกคามต่อคุณภาพชีวิต และธุรกิจการท่องเที่ยว ถึงแม้ภูเก็ตจะโชคดีที่มีสภาพเป็นเกาะ การไหลเวียนของกระแสน้ำเป็นไปได้ดีด้วยดี แต่เนื่องจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจการท่องเที่ยวทางด้านโรงแรม และชุมชน โดยไม่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดในเรื่องการกำจัดน้ำเสีย ย่อมทำให้ปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยลงทะเลมีมากขึ้นทุกที

3) **การขาดแคลนน้ำ** ปัญหาการขาดแคลนน้ำดูเหมือนจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ปริมาณน้ำฝนที่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ในขณะที่ความต้องการน้ำเพื่อการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น และจากการคาดการณ์การใช้น้ำในอนาคต ปี 2540 จะมีความต้องการเพิ่มขึ้นถึง 43,330 ลูกบาศก์เมตร/วัน เนื่องจากการเพิ่มของประชากรและการขยายตัวของเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันภูเก็ตได้อาศัยชุมชนเมืองเก่าและอ่างเก็บน้ำบางวาด ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีความจุ 8.54 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นแหล่งน้ำดิบในการผลิตน้ำประปาเพื่อเลี้ยงชีวิตชาวภูเก็ต และธุรกิจการท่องเที่ยว

4) **ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ** พื้นที่ที่มีความขัดแย้งส่วนใหญ่อยู่บริเวณด้านตะวันตกของเกาะ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของภูเก็ต สิ่งหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งก็คือ สภาพที่ภูเก็ตเป็นเกาะ มีภูเขาสูงอยู่ตรงกลาง ทำให้บริเวณที่ราบสามารถใช้ประโยชน์ได้ตึมน้อย ในขณะที่ศักยภาพในการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีสูงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า การประมง และที่อยู่อาศัย จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ที่ดินในปัจจุบันพบว่า ที่ดินสาธารณะและที่ดินของรัฐในภูเก็ตถูกบุกรุกอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนประมาณ 68,000 ไร่ ในปี 2535 การบุกรุกดังกล่าวทำให้ทรัพยากรป่าไม้และปะการังใต้น้ำถูกทำลาย ซึ่งได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจของชาวบ้าน ชาวประมง และชาวเล ที่เคยได้รับประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าว

5) **ความเสื่อมโทรมของเมืองภูเก็ต** การที่เมืองภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว และบริการ ประกอบกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วอย่างไม่เป็นระบบของชุมชนเมือง และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ได้ส่งผลให้เมืองภูเก็ตมีประชากรอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจอย่างหนาแน่นแออัด ในเขตเทศบาลเมืองซึ่งมีพื้นที่ 12 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่เกือบ 60,000 คน โดยไม่รับรวมประชากรแฝงในรูปต่าง ๆ อีก ความแออัดของประชากรได้ส่งผลต่อความคับคั่งของการจราจรบนถนนในย่านพาณิชย์ต่าง ๆ ซึ่งมีปริมาณจราจรสูงตลอดวัน โดยเฉพาะจะมีการจราจรตลอดวันอยู่ในช่วง 60,000 - 70,000 คัน และปริมาณรถยนต์ในจังหวัดภูเก็ตก็มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยความแออัดได้ก่อปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิ น้ำเน่า อากาศเสีย มลพิษทางเสียง ความรกรุงรังของป้ายโฆษณา แล้วที่สำคัญคือ อุบัติเหตุบนท้องถนน ซึ่งปัจจุบันได้เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญปัญหาหนึ่งของเมืองภูเก็ต

6) **ค่าครองชีพที่แพงขึ้น** จากการพัฒนามาเป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติ ทำให้ค่าครองชีพของเมืองภูเก็ตถีบตัวสูงขึ้นอย่างมาก สภาพการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อคนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันก็ต้องรับความเดือดร้อนจากสภาพการณ์ดังกล่าว

จากสภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องของการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ การใช้ที่ดินขาดมาตรการควบคุมอย่างจริงจังในบริเวณที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น บริเวณชายหาด รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นส่วนประกอบของทิวทัศน์ที่สวยงาม ซึ่งได้แก่ ป่าไม้ต่าง ๆ พบว่ามีการขุดพังทะลายหน้าดินเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บ้านอยู่อาศัย บ้านพักตากอากาศ อาคารชุดจัดสรรที่ดิน การขุดตักหน้าดินชาย และการบุกรุกแผ้วถางเพื่อปลูกพืชเกษตรกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากจะก่อให้เกิดผลเสียต่อทิวทัศน์ที่งดงาม ซึ่งเป็นภาพรวมของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกาะภูเก็ตแล้ว ในขณะเดียวกันก็เป็นบริเวณที่อาจมีการพังทะลายของหน้าดินต่อไปในอนาคต ซึ่งน่าที่จะหาทางป้องกันและควบคุมปัญหาเหล่านี้โดยด่วนต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน หรืออาคารประวัติศาสตร์ รวม

ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ค่อนข้างยาวนาน และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างคนหลายเชื้อชาติ และได้มีการก่อสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ กับทั้งยังมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ดังเช่น ศาลเจ้าจีน ซึ่งเป็นอาคารหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ดังนั้น ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะรักษาความสมดุลย์ทางการท่องเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมซึ่งอาจสรุปเป็นแนวทางกว้าง ๆ ได้ ดังนี้

3.10.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในอนาคต

1) การอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งมรดกทางศิลป วัฒนธรรมและประเพณี รวมไปถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของเมืองภูเก็ตให้คงอยู่ตามแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนสืบไป

แนวทางดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติ โดยอาศัยความร่วมมือจากกรมป่าไม้ และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่ได้จัดทำแผนการทรัพยากรชายฝั่งทะเล (Coastal Resources Management Plan) โดยความช่วยเหลือของ USAID ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดการคุณภาพน้ำ จัดการทรัพยากรฝั่งทะเล รวมไปถึงพัฒนาด้านเศรษฐกิจในแหล่งทรัพยากรพื้นฐานของภูเก็ต นอกจากนี้ กรมศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ อนุรักษ์และใช้อาคารประวัติศาสตร์ในจังหวัดภูเก็ตเป็นสถานที่ท่องเที่ยว อนุรักษ์ภาพวาดโบราณในถ้ำตามชายฝั่งของพังงาและกระบี่ ซึ่งทั้งสองจังหวัดก็เป็นเมืองที่มีการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติเชื่อมโยงกับภูเก็ตต่อไป นอกจากนี้ ก็มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาศิลปวัฒนธรรมอันดามันของจังหวัดพังงา ซึ่งปัจจุบันโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการเงินกู้ OECF เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ระยะที่ 2 ของ ททท. แล้ว

2) การส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติอย่าง สมบูรณ์

แนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์และ พร้อมที่จะรองรับตลาดการท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งเมืองหลักที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในเขตนี้จะเน้นที่ภูเก็ต แล้วเชื่อมโยงไปยังจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้น การดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพ เมืองท่องเที่ยวหลักที่มีขึ้นตามลักษณะที่เหมาะสมที่สุดจะเป็นการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยว การสร้างท่าจอดเรือท่องเที่ยว (Marina) พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสร้าง ศูนย์ประชุมนานาชาติ การสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเขตเมืองเก่า รวมไปถึงการทำให้เป็นเมืองปลอด อากาศ (Free Port) ซึ่งจะสร้างความโดดเด่นให้แก่จังหวัดภูเก็ตได้เป็นอย่างดี

3) การเสริมสร้างเอกลักษณ์และภาพพจน์ของเมืองท่องเที่ยวนานาชาติ ให้เป็นที่ รู้จัก และรับรู้ถึง ความงดงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และความเปรียบพร้อมไปด้วย กิจกรรมครบถ้วน

เป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นภาพของเมืองท่องเที่ยวที่ทุก คนมีความปรารถนาที่จะมาเยือน โดยต้องร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมหลากหลายชนิด รวมไปถึงการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในการเข้าร่วมในกิจกรรมที่จะจัดให้มีขึ้น อาทิ เช่น การจัดพัฒนาทาง น้ำต่าง ๆ ในระดับเอเชีย หรือระดับโลก การจัดงานมหกรรมทางทะเล หรืองานแสดงสินค้านานาชาติ ใน เรื่องของเรือยอร์ช และเรือทุกชนิด การให้สิทธิพิเศษในการถ่ายทำภาพยนตร์ การจัดประกวดและแข่งขัน ในระดับต่าง ๆ การเชิญผู้มีชื่อเสียงด้านต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเป็นสิ่งดึงดูด นักท่องเที่ยวทั่วโลกให้เข้าถึงและรับรู้ความเป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติของภูเก็ตได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศาลเจ้าจีนบนเกาะ ภูเก็ตจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นการ ดำเนินการตามแนวนโยบายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต่อไป สามารถตอบสนองต่อการท่องเที่ยวไม่เฉพาะแต่ความสวยงามตามธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการ เยี่ยมชมสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งความสวยงามทางด้าน สถาปัตยกรรมอีกด้วย ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในในอดีตแล้วยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกด้านหนึ่งอันจะส่งผลต่อการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และการค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์และสังคม ต่อไปในอนาคตอีกด้วย

3.11 มूलเหตุกำเนิดและความเป็นมาของศาลเจ้า

ชนชาวจีนในเมืองไทยส่วนมากอพยพมาจากมณฑลกว๋างตุ้ง และฮกเกี้ยน กล่าวคือ ชาวจีนกว๋างตุ้ง ชาวจีนแคะ และชาวจีนแต้จิ๋วมาจากจากมณฑลกว๋างตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยนมาจากเมืองเฉวียนโจว และจางโจว ของมณฑลฮกเกี้ยน ชาวจีนเป็นผู้ยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อเดิมอย่างเคร่งครัด พวกเขามักจะสร้างศาสนสถานไว้เพื่อประดิษฐานเทพเจ้า และใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามระบบความเชื่อของตน ดังนั้น เราจึงพบว่าทุกแห่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อยต้องมีศาสนสถานของชาวจีนอยู่เสมอ ซึ่งศาลเจ้าเป็นศาสนสถานประเภทที่ชาวจีนถือเป็นสถานที่สักการะบูชาสำคัญยิ่ง

ศาลเจ้าในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 651 แห่ง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงมหาดไทย ตามกฎเสนาบดีว่าด้วยที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้า พ.ศ. 2463 ออกตามความในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 123 ศาลเจ้าสร้างขึ้นมาจากแรงศรัทธาในลัทธิเต๋า และความเชื่อถือพื้นบ้าน ส่วนโรงเจซึ่งเป็นสถานที่อาคารถาวรที่สร้างขึ้นประกอบด้วยศาลเจ้านั้นสืบเนื่องมาจากศาสนาพุทธบ้าง ลัทธิเต๋าและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมสืบทอดกันมาบ้าง

คำภาษาจีนที่ใช้เรียกศาลเจ้านั้นแตกต่างกันไปตามลักษณะภาษาของแต่ละกลุ่มชาวจีน ใช้กันอยู่หลายคำ คือ กง ตี้ กัง หมู่ ซื่อ เหนียง เตี้ยน จู ฐาน มา เมี้ยว และอื่น ๆ สำหรับโรงเจมักจะใช้ชื่อภาษาจีนว่า “ใจกั้ง” ซึ่งชาวจีนแต้จิ๋วเรียกว่า “เจตัง”

3.11.1 สาเหตุของการสร้างศาลเจ้า

1) สร้างเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เนื่องจากการเดินทางออกต่างประเทศของชาวจีนในสมัยก่อนได้รับความลำบากมาก อย่างเช่น การเดินทางในแม่น้ำหมิ่นเจียง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของมณฑลฮกเกี้ยน ที่ออกสู่มหาสมุทรได้ การเดินทางในแม่น้ำสายนี้เต็มไปด้วยอันตราย มีหาดถึง 9 หาด ที่เป็นอันตรายที่สุดสำหรับการเดินเรือ และแม่น้ำในมณฑลเสฉวนมีอันตรายที่สุดจากกระแสน้ำ ก่อนที่จะเริ่มเดินเรือผู้คุมเรือในแม่น้ำสองสายนี้จะต้องเตรียมข้าวของเช่นไห้เทพเจ้าแห่งน้ำก่อน เรียกว่า เทพผู้ทำคลื่นให้สงบ โดยทั่วไปตอนหลังเรือมักจะมีแท่นบูชาเทพธิดาเทียนโฮว ซึ่งชาวจีนนับถือกันว่าเป็นเทพธิดาแห่งมหาสมุทร ส่วนผู้โดยสารนั้น ก่อนจะลงเรือก็มักจะอันเชิญองค์เทพที่ตนกราบไหว้ที่บ้าน หรือห่อเอาข้าวจากกระถางธูปที่แท่นบูชาในบ้านตนติดตัวมาด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องรางป้องกันอันตราย เมื่อผ่านการเดินทางมาสู่จุดหมายอย่างปลอดภัย จึงคิดว่าเทพเจ้าเป็นผู้ปกป้องตน ดังนั้นด้วยความสำนึกในบุญคุณของเทพเจ้า จึงทำให้พวกเขาสร้างศาลเจ้าขึ้นเพื่อประดิษฐานรูปเคารพนั้น เช่น ศาลเจ้าเจี้ยเทพธิดาของชาวจีนแคะ ที่ซอยวัดจันทร์ประดิษฐาราม เขตภาษาเจริญ กทม.

การแสดงออกถึงการรำลึกในคุณของเทพที่ช่วยป้องกันให้ตนเดินทางสู่จุดหมายอย่างปลอดภัยนั้น จะเห็นได้จากการเดินทางของคณะจิวแต่จิวจากมณฑลกวางตุ้งมาสู่กรุงเทพฯ เมื่อมาถึงคณะจิวจะเดินทางสู่คลองเก่ากง (ปัจจุบันถมคลองเป็นถนนทรงวาด) เพื่อมาสักการะเทพในศาล เมื่อมาถึงศาลแล้วพวกเขาจะอาบน้ำในคลอง ล้างหน้า จากนั้นก็แสดงจิตถวายเทพปูนเก่ากง ๆ 1 คืบ จึงจะเริ่มไปแสดงจิวเร่ไปยังที่อื่น ๆ ต่อเมื่อพวกเขาจะกลับสู่ประเทศจีน คณะจิวก็จะเข้ามากราบลาเทพปูนเก่ากงอีก ขอให้คุ้มครองให้พวกเขากลับสู่ประเทศจีนอย่างปลอดภัย

2) **สร้างความเชื่อถือและประเพณีสืบต่อกันมาแต่โบราณ** ในความเชื่อของชาวจีน ศาลเจ้านอกจากจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องในงานฉลองเทศกาลหรืองานสารทประจำปี ศาลเจ้ามีความสำคัญต่อแบบแผนในการดำรงชีวิตของพวกเขามาก ดังนั้นแม้การตั้งชื่อของศาลเจ้าก็ยังคงตั้งชื่อตามศาลในหมู่บ้านของตนที่ประเทศจีน เช่น ศาลเจ้าข้าชีวิตก็ก้อ้วงของหมู่บ้านซ่งลิมโจ้วของชาวจีนแต่จิว เป็นต้น

3) **สร้างเพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล** การสร้างศาลเจ้าประจำตระกูลนี้มีมาแต่โบราณ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นที่กราบไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระมหากษัตริย์ก็มีศาลเจ้าประจำราชวงศ์เช่นกัน เรียกว่า "ไท่เมี้ยว" ในกรุงเทพมหานครก็มีศาลเจ้าเซ่ซิมของชาวจีนฮกเกี้ยนตระกูลเซ่ซิม

4) **สร้างศาลเจ้าขึ้นตามความนิยม** หากสังเกตให้ดีเราจะเห็นว่า ตลาดเกือบแทบทุกแห่งที่มีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่ จะต้องมีการสร้างศาลเจ้าประจำตลาด โดยทั่วไปศาลเจ้าชนิดนี้มักเป็นศาลเล็ก ๆ และเทพที่ประดิษฐานเป็นประธานในศาลก็มักเป็นศาลเล็ก ๆ และเทพที่ประดิษฐานเป็นประธานในศาลก็มักเป็นเทพปูนเก่ากง แต่บางศาลเจ้าก็มีเทพธิดาเทียนโฮว เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตลาดแสงทิพย์ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เทพให้อัดจินยั้ง ที่ตลาดชอยภาวนา ตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร และเทพสิงห์โตทองที่ตลาดพรานนก เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นต้น กล่าวกันว่า ตลาดที่สร้างขึ้นมาครั้งแรกในแวดวงของชาวจีนนั้น คือ ตลาดเจ้าสัวเนียม ซึ่งสร้างในรัชกาลที่ 6 ในตลาดมีการสร้างศาลเจ้าด้วย กิจกรรมของตลาดนี้เจริญรุ่งเรืองมาก จึงทำให้ตลาดต่าง ๆ ซึ่งสร้างขึ้นมาก็มีการสร้างศาลเจ้าประจำตลาดไปด้วย

5) **สร้างขึ้นเพื่อแก้บน** การดำรงชีพของชาวจีนในเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็งานธุรกิจหรือการทำงานอื่น ๆ ต่างก็ล้วนล้วนวุ่นวาย และเต็มไปด้วยการแก่งแย่ง ทุกคนต้องต่อสู้เพื่อตนเอง พวกที่อ่อนแอก็ต้องหาสิ่งทีสนับสนุนทางใจ ดังนั้น การบนบานศาลกล่าวจึงดูเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อได้สมปรารถนาแล้วจึงได้มีการแก้บน ชาวจีนนักธุรกิจบางคนถึงกับบนด้วยการสร้างศาลเจ้าถวายเทพ เช่น ศาลเจ้าตลาดเจ้าพระยา บางพลัด สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2526 และศาลเจ้าตลาดหมอซิด เป็นศาลเล็ก ๆ สร้างมากกว่า 10 ปีแล้ว

6) **สร้างเพื่อการค้า** ผู้ที่ไปเคารพกราบไหว้เทพในศาลด้วยจิตในอันศรัทธานั้นมักทำให้จิตใจสบาย มีที่พึ่ง ส่วนเจ้าของศาลก็ได้อาศัยการขายรูปเทียน และเงินทำบุญ นำมาปรับปรุงศาลเจ้าให้ดีขึ้น ชาวจีนที่เข้ามากราบไหว้ในศาลเป็นชาวจีนต่างกลุ่ม ต่างภาษา มีความเชื่อมั่นในรูปเคารพให้มากขึ้น ตามความประสงค์ของผู้มากราบไหว้ ปรากฏการณ์เช่นนี้เห็นได้อยู่ทั่วไป

7) **สร้างด้วยความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์** ศาลเจ้าชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความศักดิ์สิทธิ์ของเทพโดยผ่านทางคนทรง ปกติจะเริ่มจากแท่นบูชาและรูปเคารพที่บ้าน ต่อมาเทพแสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ให้ผู้ที่มากราบไหว้พบเห็นมากขึ้น จนทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาถึงกับบริจาคที่ดินและทรัพย์สินให้ก่อตั้งศาลเจ้าขึ้นมา เช่น ศาลเจ้าจี้กง และศาลเจ้าแห่งเจีย ที่ริมคลองประปา ถนนประชาชื่น เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

3.11.2 สาเหตุของการสร้างโรงเจ

คำว่า “เจ” หรือ “แจ” ในภาษาจีนมีความหมายทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายานว่า “อุโบสถ” ส่วนกินเจ หมายถึง การรับประทานอาหารก่อนเที่ยง ประกอบกับการถืออุโบสถศีลของชาวจีน ส่วนมากไม่กินเนื้อสัตว์ จึงกลายเป็นว่า การไม่กินเนื้อสัตว์เป็นการกินเจ

เรื่องการกินเจ หรือการสร้างโรงเจนี้ มักเข้าใจว่าเป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งในทางปฏิบัติชาวจีนได้กระทำมานานแล้ว แต่ความเป็นจริงนั้น เป็นการบูชาถวายกษัตริย์เป่ กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ซ้อง ซึ่งการสิ้นสุดราชวงศ์ซ้องโดยการโจมตีของกุบไลข่าน หรือพระเจ้าหงวนสีโจ้วฮ่องเต้ ซึ่งสถาปนาราชวงศ์หงวนหรือหยวน ขึ้นในปี พ.ศ.-1810 กษัตริย์เป่ทรงกระทำอัตวินิบาตกรรมในขณะจะเสด็จได้วันโดยทางเรือ เมื่อมีพระชนมายุได้เพียง 9 พรรษา พิธีทำบุญถวายพระราชกุศลแด่กษัตริย์เป่เริ่มขึ้นที่มณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นดินแดนผืนสุดท้ายของราชวงศ์ซ้อง โดยชาวฮกเกี้ยนได้ถือศีลกินเจเป็นราชสักการะแทนพระราชพิธีศพ เนื่องจากไม่กล้าจัดงานด้วยเหตุที่เกรงกลัวราชวงศ์หงวน ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่ก็ไม่ชอบ เพราะเป็นชาวมองโกลต่างชาติ และชาวจีนถือว่าเป็นคนป่า การทำพิธีกินเจจึงต้องจัดทำพิธีขึ้นด้วยการอาศัยศาสนาบังหน้าการเมือง เพื่อมิให้ทางราชวงศ์หงวนรู้ถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริง สำหรับการเผยแพร่เข้าสู่เมืองไทยนั้น ชาวจีนที่อพยพจากมณฑลฮกเกี้ยนซึ่งเป็นชาวจีนแต่จีนำมาเผยแพร่อีกทอดหนึ่ง แต่เนื่องจากการทำพิธีดังกล่าวถวายพระราชกุศลให้กษัตริย์ จึงใช้สีเหลืองทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะถือว่าเป็นสีของพระเจ้าแผ่นดิน ฉะนั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกินเจจึงมักใช้สีเหลือง แม้กระทั่งที่ปักตามร้านขายอาหารเจ เป็นต้น

ในโรงเจจะมีเทพเจ้า 9 องค์ ที่ชาวจีนจะประดิษฐานไว้เคารพสักการะกราบไหว้ เทพทั้ง 9 องค์นี้เรียกกันว่า “เก้าฮ้วงฮุดโจ้ว” แปลว่า “พระเจ้าเก้าองค์” เก้าฮ้วงฮุดโจ้วนี้ ชาวจีนถือว่าเป็นเป็นผู้วิเศษที่สวรรคตแล้วจุติมาเป็นดาวจรเข้เรียงกัน 9 ดวง เก้าฮ้วงฮุดโจ้วนี้ เป็นผู้ถือว่าเป็นผู้ถือบัญชีคนในมนุษยโลก สามารถต่ออายุแก่ผู้สิ้นอายุขัยให้ยืนยาวต่อไปได้ตามต้องการ ชาวจีนจึงถือวาระหว่างวันขึ้น 1 - 9 ค่ำ เดือน 9 เป็นวันที่เก้าฮ้วงฮุดโจ้วจะลงมาตรวจสอบผู้คนในมนุษยโลก เพื่อจดบันทึกแล้วบันทาลให้ เป็นไปตามกรรมชั่วของแต่ละคน เมื่อรู้ดังนั้น ในระยะเวลาดังกล่าวชนชาวจีนจึงพากันยกเว้นอาหารเนื้อ สัตว์เสียชั่วคราว ด้วยการสมาทานรักษาศิลเพื่อแสดงว่าตนได้ประกอบกรรมดีให้พระเจ้าทรงเห็น

เมื่อถึงวันพิธีก็มักจะไปไหว้และสวดมนต์ที่โรงพิธีหรือโรงเจ ที่เรียกว่า “เจต้ง” กรรมการผู้จัดพิธีกินเจ จะจัดโต๊ะวางกระถางรูป ตกแต่งสถานที่ด้วยดอกไม้ ตั้งเครื่องเซ่นที่เป็นอาหารเจ พร้อมผลไม้ กับจุดโคม 9 ดวง ซึ่งสมมติว่าเป็น เก้าฮ้วงฮุดโจ้ว แขนงไว้เป็นแถวโดยจุดทิ้งไว้ตลอดทั้งกลางคืนและ กลางวัน

3.11.3 ความสำคัญของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนทางด้านศาสนา

ศาลเจ้านั้นมีความสำคัญต่อชาวจีนในเมืองไมยมาก เนื่องจากมีความยึดมั่นในความเชื่อ ดั้งเดิม ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นงานฉลองหรืองานบูชาเทพประจำปีตามประเพณี ชาวจีนก็มักจะไปชุมนุมกัน ที่ศาลเจ้า ทำให้ศาลเจ้ามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขามากยิ่งขึ้น ในปีหนึ่ง ๆ ศาลเจ้าจะมีการ จัดงานหลายครั้งแตกต่างกันออกไป อาทิเช่น

- 1) วันสารท ทิ้งกระจาด เดือน 7
- 2) วันเทศกาล หยวนเซียง เดือน 1
- 3) วันฉลองตอบสนองแทนบุญคุณเทพปลายปี
- 4) วันฉลองวันเกิดเทพ ผู้เป็นประธานของศาลเจ้า
- 5) วันฉลองวันเกิดเทพชั้นรองในศาล
- 6) วันเทศกาลกินเจ เดือน 9
- 7) วันระลึกวันตายของเทพ ผู้เป็นองค์ประธานของศาลเจ้า

สำหรับการแห่เจ้าของชาวจีนนั้น ครั้งดั้งเดิมสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดแห่เจ้าเป็นประเพณี เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว จัดแห่เจ้าเล่าปุนเก๋าง ของศาลเจ้าเก๋าเป็นประเพณีทุกปี ส่วนชาวจีนแคะจัดแห่เจ้าฮั่น อั้งเมียง หรือของศาลเจ้าโรงเกือก เป็นประเพณีทุก 3 ปี แต่ในปัจจุบันนั้นไม่มีการแห่แห่เจ้าดังกล่าวแล้ว

3.11.4 ความสำคัญของศาลเจ้าต่อชุมชนทางด้านสังคมและการศึกษา

ศาลเจ้าในเมืองไทยไม่เพียงแต่จะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวจีนเท่านั้น เมื่อคราวที่ชาวจีนอพยพเข้ามาเมืองไทยมาก ๆ เช่น ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งการประสานงานของชาวจีนในเมืองจีนและในเมืองไทย โดยทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นสมาคมของชาวจีนกลุ่มภาษานั้น สมาคมไหหลำ เริ่มก่อตั้งมาจากศาลเจ้าเจียงเอ็งที่บางรัก หรือสมาคมแต้จิ๋ว เริ่มก่อตั้งมาจากศาลเจ้าเก่า (เล่าปุนเก่ากง) เป็นต้น เมื่อลัทธิรัชชาติได้แพร่กระจายจากเมืองจีนเข้าสู่เมืองไทย ศาลเจ้าก็กลายเป็นแหล่งชุมชนของสมาคมลับของชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ไป ต่อมาชาวจีนคำนึงถึงการศึกษาของบุตรหลานตน ก็เริ่มก่อตั้งโรงเรียนขึ้นโดยอาศัยศาลเจ้าเป็นผู้อุปถัมภ์ เช่น โรงเรียนเผยอิงของชาวจีนแต้จิ๋วเจริญขึ้นเพราะการอุปถัมภ์จากศาลเจ้าเก่า และจากบทบาทสำคัญ of ศาลเจ้าจี้เองที่เป็นข้อสันนิษฐานว่าเป็นมูลเหตุที่ทางราชการได้ออกกฎเสนาบดีว่าด้วยที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้าขึ้นมา

3.11.5 ความสำคัญของศาลเจ้าต่อชุมชนทางการบันเทิง

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ศาลเจ้าเก่าเป็นที่ที่ชาวบ้านร้านตลาดเข้าไปหาความสำราญจากการเล่าเรื่องทางวรรณคดีโบราณ นิทานพื้นบ้าน เทพนิยาย ซึ่งชาวจีนเรียกว่า “ซัวซัว” โดยทางศาลเจ้าจะมีการเก็บเงินจากผู้ฟัง เชื่อว่าความบันเทิงประเภทนี้คงจะมีในศาลอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน นอกจากนั้น งานบันเทิงที่ฉลองในงานเทศกาลของศาลเจ้าอีกอย่างหนึ่ง คือ การแสดงงิ้ว (อุปรากรจีน) ซึ่งเป็นงานแสดงที่ชาวจีนจะได้ชมปีละหลายครั้ง

ความสำคัญของศาลเจ้าที่มีต่อชาวจีนนั้น ยังคงมีต่อมาจนกระทั่งกรุงเทพฯ เจริญขึ้น เริ่มขยายเมืองกว้างขวางออกไป ชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ก็ขยายที่อยู่ออกไปและอยู่ปะปนกันรวมกับชาวไทยมากขึ้น จึงปรากฏว่าศาลเจ้ายุคใหม่ที่สร้างขึ้นนั้นมิได้มีข้อจำกัดว่าเป็นศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นจากชาวจีนทุกกลุ่มภาษาที่อาศัยอยู่ในเขตนั้น ๆ ซึ่งบางครั้งก็มีชาวไทยร่วมบริจาคทรัพย์สร้างศาลเจ้าด้วย เช่น ศาลเจ้าพ่อสมบุญ ณ ตลาดใหม่ดอนเมือง หรือศาลเจ้าสี่แยกเกษตรา เป็นต้น

3.11.6 วิธีการไหว้เจ้า

การไหว้เจ้าของคนจีน มีทั้งการไหว้ตามศาลเจ้าต่าง ๆ การไหว้พระภูมิเจ้าที่ หรือแต่อยู่เฉยๆ ตลอดจนการไหว้บรรพบุรุษของตน ในที่นี้จะขอลำถึงการไหว้ในศาลเจ้าจีนเท่านั้น การไหว้เจ้ามีการไหว้ในหลายโอกาส เช่น ไหว้ในวันโอกาสเทศกาลสำคัญ ๆ ไหว้ในวันเกิดของเทพเจ้า หรือไหว้เพื่อตอบแทนคุณในการทำการสำเร็จ ตามที่ได้บนขอไว้ เป็นต้น

เครื่องเช่นไหว้ ก็มี ซาแซ คือ เนื้อสัตว์ 3 ชนิด เช่น หมู เป็ด ไก่ ปลาหมึก เป็นต้น แจง่าย คือ อาหารเจ มักจะเป็นวันเส้นกับเห็ดหูหนู และฟองเต้าหู้ (ไม่ได้ปรุงอาหาร) อั่งก้วยท้อ คือ ขนมกวยช่าย รูปลูกท้อสีชมพูที่จะไหว้เป็นจำนวนคู่ บางครั้งก็มีการใส่ไส้ถั่ว เผือก หรือหน่อไม้ แทนใบกวยช่าย ผลไม้อาจมีส้มเพียงอย่างเดียว หรือมีผลไม้ 5 อย่าง เรียก "โหงวก้วย" มักจะมีแอปเปิ้ล และส้ม อยู่ในผลไม้ 5 อย่าง ขนมฮวกก้วย หรือขนมฟูจิ้น หรือสาเลีมาไหว้ มีน้ำชา เหล้า ขนมฟูจิ้นของจีน บางครั้งก็ใช้ขนมสาเลีขนาดใหญ่แทน ในความหมายเพื่องฟูร่ำรวยเพิ่มขึ้น มีโชคลาภมากมาย มีกระดาศเงินกระดาศทอง ซึ่งมีรูปแบบหลายอย่าง รูปเทียนจีน ก็เป็นอันครบ ในบางครั้งไม่ต้องมีครบทุกอย่าง และการไหว้ในบางครั้งก็มีการตัดบางอย่างออก ไม่ได้ไหว้ตามนี้

โดยปกติการไหว้เจ้าในเทศกาลขึ้นปีใหม่ของชาวจีน มักจะไหว้เฉพาะส้ม 4 ลูก หรือเรียกว่า "ไตกิก" ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความราบรื่น เหมือนผลกลมของส้ม และความเจริญรุ่งเรืองตามสีของเปลือกส้ม นอกจากนี้ "ไตกิก"แล้วจะมีการใช้กระดาศเงินกระดาศทอง ที่เรียกว่า "จิ้นเตี้ย" และ "คอซี" ควบคู่กันด้วย

การจุดธูปเช่นไหว้ เมื่อนำของเช่นไหว้วางไว้บนโต๊ะต่อหน้าเทพเจ้าที่จะไหว้แล้ว ก็จุดเทียนในที่ที่จะไหว้ทีละ 1 คู่ จากนั้นจึงจุดธูปทั้งหมดที่จะไหว้ในศาลนั้น โดยทั่วไปถ้าไม่เคยมาไหว้ ควรถามคนเฝ้าศาลเจ้าหรือเสี้ยกง ว่าจะต้องจุดธูปกี่ดอก เมื่อจุดธูปทั้งกำแล้ว จึงเริ่มไหว้ตามลำดับ ดังนี้

- 1) เริ่มไหว้จากดีแป๋ป้อ หรือฟ้าดิน (เป็นกระดาศรูป ตั้งอยู่กลางแจ้งบริเวณหน้าศาล) ซึ่งถือเป็นพ่อแม่ ผู้ให้กำเนิดตัวเรา และสรรพสิ่งในโลกเป็นแห่งแรก จึงต้องกราบไหว้ฟ้าดินก่อนสิ่งอื่น
- 2) ที่อึ้งกง หมายถึง อี้หวงสั่งตี้ หรือเจ็กเซียงอ่วงตี้ในภาษาแต้จิ๋ว คนไทยเรารู้จักในนามเจ็กเซียงฮ่องเต้ ซึ่งเป็นเทพผู้ทรงฤทธิ์ เป็นใหญ่เหนือเทพทั้งปวง เป็นเทพผู้บันดาลทุกข์สุขให้แก่มนุษย์ได้เช่นเดียวกับพระอินทร์ของไทย จะไม่ได้สร้างรูปเคารพ แต่จะมีเก้าอี้และรมกางไว้เป็นที่ประทับ
- 3) เทพเจ้าที่ประดิษฐานในศาล โดยจะไหว้เทพประธานที่อยู่กึ่งกลางก่อนแล้วจึงไหว้เทพที่อยู่เบื้องซ้ายของเทพประธานและเบื้องขวา ตามลำดับ
- 4) เมื่อไหว้เทพในศาลแล้ว จึงไหว้พระภูมิเจ้าที่ในศาล และจะมีรูปเหลืออยู่ 2 ดอกให้ปักไว้ตรงประตูทางเข้า เป็นการไหว้เทพทวารบาล หรือมิ่งซึ้ง ผู้อารักขาประตูเข้าออกศาลเจ้า โดยปกติจะปักธูปกระดาศละ 3 ดอก แต่จะจุดธูปไว้นานพอสมควรก็จะลาหรือถอนของที่นำมาเช่นไหว้ โดยจะลาหรือ "เฮี้ยง" ส่วนที่เป็นกระดาศเงินกระดาศทองก่อนเพื่อนำไปจุดไฟเผา หรือ "ฮ่วย" เพื่อส่งสิ่งนั้นไปยังสรวงสวรรค์ แล้วจึงมาลาของที่เช่นไหว้อีกครั้งหนึ่ง วิธีลา ทำโดยจับสิ่งของที่จะลาคด้วยมือทั้งสองข้าง

นี้กับบอกลา หรือจะพูดขอด้วยก็ได้ แล้วยกขึ้น 3 ครั้ง ก็นำกลับไปรับประทานได้ ถือว่าเทพเจ้าท่านได้รับ และให้เรามาแล้ว ถ้านำมารับประทานถือว่าเป็นมงคล เมื่อไหว้เจ้าแล้ว โดยปกติมักจะมีการเติมน้ำมันตามตะเกียงต่าง ๆ หน้าเจ้า เป็นการแสดงกตเวทิตา คือ สมองคุณองค์เทพเจ้าโดยการรับใช้เติมน้ำมันในตะเกียงให้ท่านพร้อมทั้งขอพรให้ชีวิตมีความรุ่งเรืองเหมือนดังเปลวไฟในตะเกียง เมื่อเติมน้ำมันเสร็จก็มักจะจบด้วยการบริจาคเงินบำรุงกิจการของศาลเจ้า เรียกว่า “**ไต่ยเฮียอิว**” คือช่วยค่าน้ำมัน ค่าธูป ให้เจ้าก็เป็นอันเสร็จพิธี

3.12 ความเป็นมาของศาลเจ้าเงินบนเกาะภูเก็ต

ศาลเจ้าเงินเกาะภูเก็ตทั้งหมดมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการสร้างครั้งแรก ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับสภาพของสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนในสมัยนั้น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตควบคู่กันไปด้วย

ประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตอาจนับย้อนหลังไปได้นับพันปี ดังที่ได้มีการบันทึกเอาไว้ในการเดินเรือของคลอติอุส ปโตเลมี นักภูมิศาสตร์ชาวกรีก (พ.ศ. 643 -713) ที่ได้กล่าวถึงในเส้นทางเดินเรือว่า ได้ผ่านช่องแคบมะละกา และผ่านเกาะใหญ่ที่มีชื่อว่า “**จิงซีลอน**” ซึ่งหมายถึงเกาะภูเก็ตตามตำแหน่งในแผนที่นั่นเอง

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เกาะภูเก็ตเป็นดินแดนที่อยู่ในพระราชอำนาจของกรุงศรีอยุธยา แต่เนื่องจากระยะทางที่ห่างไกล ประกอบกับสภาพภูมิศาสตร์ที่แยกเป็นเกาะ จึงทำให้พระราชอำนาจต่าง ๆ ของเมืองหลวงคลายความเข้มแข็งลง จึงก่อให้เกิดการแย่งชิงดินแดน รวมทั้งโภคทรัพย์ต่าง ๆ ระหว่างศูนย์กลางอำนาจต่าง ๆ ซึ่งมีผู้เรียกดินแดนนี้ว่า “**รัฐชายขอบ**”

จากสภาพของการเป็นรัฐชายขอบ จึงทำให้ภูเก็ตต้องเกี่ยวข้องกับศูนย์กลางอื่น ๆ เช่น พม่าทางตอนเหนือ นครศรีธรรมราชด้านตะวันออก และไทรบุรีทางด้านใต้ สถานการณ์เช่นนี้ได้ดำเนินมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่หัวเมืองทางฝั่งตะวันตกได้รับความสนใจเป็นอย่างสูง ด้วยเหตุที่รัฐสยามในขณะนั้นได้มีการค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น แร่ดีบุกซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์บนเกาะภูเก็ตก็เป็นที่ต้องการของต่างประเทศมากขึ้น

ความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุกบนเกาะภูเก็ตนี้เองได้เปลี่ยนฐานะของชุมชนแห่งนี้จาก “**รัฐชายขอบ**” เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของรัฐสยาม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในสมัยของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) เกาะภูเก็ตกลายเป็นแหล่งผลิตดีบุก รายใหญ่ของประเทศ มีการอพยพของชาวจีนเพื่อเข้ามาประกอบกิจการเหมืองแร่บนเกาะภูเก็ตมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเขตอำเภอกะทู้ ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะภูเก็ต ได้กลายเป็นชุมชนที่มีความเจริญสูงสุดในขณะนั้น

จากสภาพของเกาะภูเก็ตซึ่งเป็นพื้นที่เปิด จึงทำให้ชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่เดินทางเข้ามา ได้เข้ามามีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหาร การปกครองในขณะนั้นด้วย รวมทั้งได้นำเอาความเชื่อ วิถีชีวิตที่ตนเองได้เคยปฏิบัติเข้ามาสู่เกาะภูเก็ต เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงถาวรแล้ว จึงได้มีการสร้างศาลเจ้าจีนขึ้นเพื่อประดิษฐานลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้นำติดตัวมาเพื่อเป็นสถานที่สักการะ และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้นศาลเจ้าจีนบางแห่งยังเป็นสถานที่สำหรับผู้สืบสายตระกูลแต่ละสาย ใช้เป็นสถานที่สำหรับบูชาเทพเจ้าตามความเชื่อถือและศรัทธา รวมทั้งเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ญาติมิตรสหายในตระกูลเดียวกันด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาพบว่ามีศาลเจ้าบางแห่งที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึงบรรพบุรุษหรือผู้ที่ก่อกำเนิด และเสียดสละในการต่อสู้เพื่อความสงบสุขของสังคมในยุคนั้น ๆ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาของศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตโดยภาพรวมแล้ว อาจกล่าวได้ว่ามีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ ดังนี้

3.12.1 ศาลเจ้าที่ประดิษฐานลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ศาลเจ้าปู่ดจ้อ (พระแม่กวนอิม) ตั้งอยู่ในเขตตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต เดิมเป็นศาลเจ้าที่ประดิษฐานกวนอู ซึ่งสร้างเป็นอาคารไม้และมุงหลังคาด้วยจาก ต่อมาได้มีพ่อค้าแม่ค้าชาวเรือใบสามหลักเดินทางมาจากปีนังเข้ามายังเมืองทุ่งคา และล่องเรือมาจนถึงหน้าศาลเจ้าแห่งนี้และได้สละรูปพระแม่กวนอิมซึ่งอยู่ในเรือมาประดิษฐานในศาลเจ้าแห่งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าไปสักการะบูชา และศาลเจ้าแห่งนี้ได้รับการบูรณะต่อมา และเปลี่ยนสภาพจากอาคารไม้หลังคามุงจากเป็นอาคารก่ออิฐ และหลังคามุงกระเบื้อง ภายในตัวอาคารมีการแกะสลักลายไม้ต่าง ๆ จากประเทศจีน ซึ่งปรากฏให้เห็นตราบเท่าทุกวันนี้

3.12.2 ศาลเจ้าประจำตระกูล ได้แก่ ศาลเจ้าเต่งก้องตอง หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า “ศาลเจ้าแสงธรรม” มีประวัติเล่าสืบต่อมาว่า มีหญิงสาวชาวจีนผู้หนึ่ง สืบเชื้อสายมาจากตระกูล “ตัน” สาย “หล่วนแจ้” เป็นเจ้าของที่ดินมีจิตศรัทธาอยากที่ดินดังกล่าวให้กับกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน ผู้สืบเชื้อสายตระกูลหล่วนแจ้ จัดสรรขึ้นเป็นศาลเจ้า เพื่อให้บรรดาผู้สืบตระกูลนี้ใช้เป็นสถานที่เคารพสักการะเทพเจ้าตามศรัทธาความเชื่อถือ และเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ระหว่างญาติมิตรสหายในตระกูลเดียวกัน โดยได้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2434 ภายในศาลเจ้าได้มีผู้บริจาคองค์ปฏิมากรรมของเทพเจ้าตามลัทธิความเชื่อของตนมาประดิษฐานไว้สักการะบูชาหลายองค์ เช่น อ่องซุนต่ายสาย ตันแสงอ่อง เทพเจ้ากวนอู และพระแม่กวนอิม เป็นต้น

3.12.3 ศาลเจ้าอนุสรณ์ของคุณความดี ได้แก่ ศาลเจ้าต๋องย่องสู ตั้งอยู่ที่ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ มีอายุประมาณ 100 ปี สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างชาวจีนฮกเกี้ยนกะทู้ และชาวจีนฮกเกี้ยนเมืองภูเก็ต ซึ่งมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันหลายเรื่อง ที่สำคัญ คือการแย่งชิงสายน้ำในการทำเหมืองแร่ จนกระทั่งมีการรบราฆ่าฟัน รวบรวมสมัคพรรคพวกดักทำร้ายซึ่งกันและกันบ่อยครั้ง ส่วนใหญ่แล้วฝ่ายชาวจีนฮกเกี้ยนเมืองภูเก็ตจะเสียชีวิต และประสบกับความพ่ายแพ้มากกว่า ในที่สุด เมื่อเห็นว่าเอาชนะไม่ได้แล้ว ชาวจีนฮกเกี้ยนเมืองภูเก็ตจึงได้ออกอุบายวางแผนหลอกเชิญชาวจีนฮกเกี้ยนกะทู้ไปร่วมงานเลี้ยงเพื่อเจรจายุติความขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีต่อกัน แล้วฉวยโอกาสต้อนนั้นใช้ไปเผาชาวจีนฮกเกี้ยนกะทู้ล้มตายไปไม่น้อยกว่า 416 คน

บรรดาลูกหลานชาวจีนที่ล้มตายจึงได้ร่วมใจกันสร้างศาลเจ้าแห่งนี้ขึ้นตามความฝันที่วิญญาณผู้เสียชีวิตได้ร้องขอที่อยู่อาศัย ในศาลเจ้าแห่งนี้จะมีลักษณะแตกต่างไปจากศาลเจ้าจีนอื่น ๆ โดยทั่วไป ทั้งนี้ เพราะภายในศาลเจ้าแทนที่จะมีรูปเทพเจ้าจีน หรือเจ้าแม่กวนอิมที่ชาวจีนนับถือ แต่กลับมีแผ่นป้ายรายชื่อผู้ตายหรือที่เรียกว่า “ซินจู๋” ที่เป็นของชาวจีนประดิษฐานเอาไว้แทน บางท่านเรียกศาลเจ้าจีนแห่งนี้ว่า “สถานที่ชุมนุมวิญญาณ” บ้าง หรือ “ศาลไม่มีเจ้า” บ้าง แต่ถึงแม้จะมีการเรียกศาลเจ้าจีนแห่งนี้ว่าอย่างไรก็ตาม ลูกหลานชาวจีนซึ่งบรรพบุรุษของเขาได้เสียชีวิตลงในเหตุการณ์ครั้งนั้นก็ยังคงมีความนับถือ บูชา และเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าจีนแห่งนี้มาก เพราะถือเป็นศาลเจ้าของผู้ที่มีความกล้าหาญ ชื่อตรง และซื่อสัตย์ เป็นศาลเจ้าที่คุ้มครอบหมู่บ้าน

3.12.4 ศาลเจ้าประกอบพิธีกรรม ได้แก่ ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าท่าเรือ ศาลเจ้าปุดจ้อ และศาลเจ้าเทพราศรี ศาลเจ้าจีนเหล่านี้ถือเป็นศาลเจ้าหลักในการประกอบพิธีกรรมกินผัก ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทราบข่าว ชุมชนกะทู้ เป็นแหล่งแร่ดีบุกที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุด และได้ตั้งให้ศูนย์กลางเมืองภูเก็ตอยู่ที่บ้านเกิดโฮ้ แทนที่จะตั้งอยู่ที่เมืองถลาง เพราะเนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เมืองถลางนั้นพม่ารู้อยู่ทางในการตีเป็นอย่างดี ประการที่สอง เมืองถลางในระยะหลังไม่ได้เป็นศูนย์กลางในด้านเศรษฐกิจ แม้แต่แร่ดีบุกก็ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดยุโรป และการจัดเก็บภาษีส่งส่วยแร่ดีบุกส่งกลางไม่เพียงพอ จาก การที่ย้ายศูนย์กลางมาที่บ้านเกิดโฮ้ ทำให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนกะทู้โดยส่วนรวมดีขึ้นไปอีก อาจกล่าวได้ว่า ได้ส่งผลให้สภาพการขุดแร่ดีบุกในพื้นที่แถบนี้เจริญถึงขีดสุด ในขณะที่สภาพพื้นที่ยังคงเป็นป่าทึบ มีสัตว์ร้ายชุกชุม

ชุมชนกะทู้ในสมัยนั้นจึงเป็นที่อยู่ของชาวจีนทำเหมืองแร่ มีการแสดงงิ้วซึ่งเดินทางมาจากประเทศจีนมาเปิดการแสดงที่กะทู้ ซึ่งต่อมาได้เกิดการเจ็บป่วยของผู้แสดงหลายคน คณะงิ้วจึงได้ประกอบพิธีกินผักขึ้น ทำให้อาการเจ็บป่วยดังกล่าวได้หายไป ชาวกะทู้ในสมัยนั้นซึ่งมีความเชื่อและศรัทธาในเทพเจ้าจีนหลายองค์อยู่แล้ว จึงขอรับคำแนะนำและปฏิบัติตาม เพื่อที่จะได้เป็นสิริมงคลและปกป้องรักษาตน และท้องถิ่นที่ตนอาศัยให้ร่มเย็นเป็นสุข ชาวจีนในกะทู้จึงได้ประกอบพิธีกินผักขึ้นเป็นครั้งแรก และได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ โดยใช้บริเวณศาลเจ้าจีนเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม รวมทั้งได้กระจายการประกอบพิธีกินผักไปสู่ศาลเจ้าอื่น ๆ อีกด้วย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าจีนดังกล่าวข้างต้น พบว่าไม่มีการรวบรวมหรือปรากฏเป็นเอกสารที่ชัดเจน แต่จากการสอบถามและเทียบเคียงกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน สภาพของสังคม และเศรษฐกิจของเกาะภูเก็ตที่ผ่านมา ทำให้มองเห็นภาพของประวัติความเป็นมาของศาลเจ้ามีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วอาคารศาลเจ้าจีนเหล่านี้จะมีอายุที่แตกต่างกัน นับตั้งแต่ 100 ปีลงมา ดังปรากฏให้เห็นอยู่ถึงปัจจุบันนี้

3.13 ชนิดของศาลเจ้าจีน

การแบ่งประเภทของศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- ศาลเจ้าจีนของทางราชการ
- ศาลเจ้าจีนของเอกชน

3.13.1 ศาลเจ้าจีนของทางราชการ ประกอบด้วยศาลเจ้าจีน 9 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ภูเก็ต 5 แห่ง โดยตั้งอยู่ในเขตตำบลตลาดใหญ่ 3 แห่ง และตำบลตลาดเหนือ 2 แห่ง ที่เหลืออีก 3 แห่ง จะตั้งอยู่ในตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ทั้งหมด และอีก 1 แห่ง จะตั้งอยู่ในตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง

3.13.2 ศาลเจ้าจีนของทางเอกชน ประกอบด้วยศาลเจ้าจีน 4 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ภูเก็ต 3 แห่ง โดยตั้งอยู่ในเขตตำบลตลาดใหญ่ 2 แห่ง ตำบลตลาดเหนือ 1 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 1 แห่ง จะตั้งอยู่ในเขตตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้

จากภาพรวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าจำนวนศาลเจ้าจีนทั้งหมดจะมีรวมกันทั้งสิ้น 13 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต 8 แห่ง ในเขตอำเภอกะทู้ 4 แห่ง ที่เหลืออีก 1 แห่ง จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอถลาง

ความแตกต่างระหว่างศาลเจ้าจีนที่เป็นของทางราชการและของเอกชนนั้น เป็นเพียงเรื่องของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในกรณีที่เป็นของทางราชการกรรมสิทธิ์ที่ดินจะเป็นของรัฐ ส่วนกรณีที่เป็นศาลเจ้าจีนที่เป็นของเอกชน กรรมสิทธิ์ในที่ดินยังคงความเป็นของเอกชนอยู่ นอกจากนี้ยังมีการตั้งผู้สอดส่องดูแลศาลเจ้า ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่จะมีขนาดเนื้อที่อยู่ระหว่าง 50 - 400 ตารางวา ทั้งนี้ เนื่องจากการขยายที่ตั้งของศาลเจ้าจีนทำได้ยาก เพราะส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตชุมชน และที่ดินมีราคาแพง ประกอบกับยังมีกฎหมายที่ควบคุมอยู่ จึงทำให้การขยายตัวของศาลเจ้าจีนทำได้ยากยิ่งขึ้น

3.14 ลักษณะของศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ต

ศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตถือเป็นอาคารที่มีลักษณะโดดเด่น ทั้งในด้านรูปทรง สี และลักษณะสถาปัตยกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากศาลเจ้าจีนเหล่านี้เป็นอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ จึงได้รับการออกแบบให้มีลักษณะพิเศษกว่าอาคารอื่น ๆ โดยทั่วไป ซึ่งอาจสรุปลักษณะของอาคารในเรื่องต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.14.1 **ขนาดของอาคาร** เนื่องจากศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตมีขนาดที่แตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอาคารชั้นเดียว นอกจากศาลเจ้าจีนที่สร้างขึ้นใหม่อาจมีการก่อสร้างชั้นใต้ดินเพื่อเป็นห้องอเนกประสงค์ ซึ่งอาจใช้เป็นสถานที่พักของผู้ที่เข้ามาร่วมพิธี หรือเก็บของเครื่องใช้ต่าง ๆ ศาลเจ้าจีนอาจยกพื้นให้สูงขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ในขณะที่กำลังก่อสร้าง หรืองบประมาณที่ใช้

3.14.2 **รูปทรงและลักษณะทางสถาปัตยกรรม** อาคารศาลเจ้าจีนเกือบทั้งหมดบนเกาะภูเก็ตมีรูปทรงและลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบจีน ตั้งแต่ความโค้งของหลังคาelayปูนปั้นเป็นรูปหงษ์หรือมังกร รวมทั้งกระเบื้องที่ใช้มุงหลังคาจะเป็นกระเบื้องกาบกล้วยแบบจีน สีที่ใช้จะเป็นสีแดงเป็นส่วนใหญ่ และมีสีอื่น ๆ เช่น เหลือง เขียว ตกแต่งบ้าง ตามลวดลายต่าง ๆ กระเบื้องปูพื้นจะเป็นหินขัด หรือกระเบื้องดินเผาที่มีลวดลายสวยงาม ยกเว้นศาลเจ้าจีนที่มีการบูรณะปรับปรุงใหม่จะมีการนำเอากินอ่อนหรือหินแกรนิตมาปูพื้น หรือบุเสา หรือผนังแทน พร้อมทั้งมีป้ายชื่อของศาลเจ้าติดอยู่เหนือประตูทางเข้าด้านหน้า และส่วนใหญ่จะเป็นภาษาจีน

3.14.3 **ลักษณะภายในอาคารศาลเจ้าจีน** สภาพภายในศาลเจ้าจีนจะมีสิ่งๆ เหมือนกัน คือ โต๊ะบูชา พร้อมเครื่องบูชาต่าง ๆ รูปสลักพระจีน ตามความเชื่อถือ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีรูปสลักพระจีนเหล่านี้มากกว่า 1 องค์ บางศาลเจ้าจีนอาจมีเทียนซี และอุปกรณ์เสี่ยงทายอื่น ๆ สิ่งที่น่าสนใจสำหรับศาลเจ้าจีนบางแห่ง คือ จะมีภาพวาดบนผนังแสดงถึงประวัติศาสตร์ของจีน ดังเช่นภาพวาดบนผนังของศาลเจ้าเต่งก้องตอง ซึ่งแสดงถึงนิยายจีนเรื่อง ซิ่ยกั๊ก เป็นภาพลายเส้นสวยงามเป็นอันมาก การไหว้พระจีนในศาลจะต้องไหว้ให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนของพระจีนที่ประดิษฐานอยู่ภายใน

3.14.4 **สภาพภายนอกอาคาร** ศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ไม่สู้จะกว้างขวางมากนัก ภายนอกอาคารจะเป็นลานโล่งเป็นส่วนใหญ่ มีการก่อเจดีย์สำหรับจุดประทัดเพื่อป้องกันเสียงดัง และการกระจัดกระจายของลูกประทัด ที่สำหรับเผาระดาศีเงิน-ทอง รวมทั้งที่จอกจรด ในกรณีที่ศาลเจ้าจีนมีขนาดใหญ่ จะมีโรงครัว อาคารเก็บเครื่องใช้ ห้องโถง-อเนกประสงค์ รวมทั้งอาคารสำหรับเป็นที่พักแรมของผู้มาเยือนอยู่ในบริเวณรอบ ๆ ตัวอาคารศาลเจ้า แต่สภาพเช่นนี้จะมีเฉพาะอาคารศาลเจ้าจีนขนาดใหญ่ เช่น ศาลเจ้าปู่จ้อ ศาลเจ้ากะทู้ และศาลเจ้าบางเหนียว เท่านั้น

จากลักษณะโดยทั่วไปของศาลเจ้าจีน จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันศาลเจ้าจีนเหล่านี้มีสภาพเป็นอาคารทางศาสนาเช่นเดียวกับอาคารทางศาสนาโดยทั่วไป ซึ่งถ้าหากได้มีการศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาให้ชัดเจนแล้ว เชื่อว่าจะเป็นสถานที่ที่น่าสนใจ และมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญต่อไปในอนาคต